Epistolaris Diatribe,

Una de *Fide Rationali,*
Altera *Gratiâ Salutari.*

His

Subnexa est, de Voluntate etiam ab ultimo dictamine Intellectûs *Liberatâ,*

Brevissima Dissertatio.

Quas

In Amicorum gratiam Typis permisit

RI. WATSON Londinensis.

Tert. *De Pœnit. Quia Deus, omnium conditor, nihil non* ratione *providit, disposuit, ordinavit, nihil non* ratione *tractari, intelligique, voluit.*

Londini, Impensis *Johannis Mileson* Bibliopolæ *Cantabrigiensis* apud quem væneunt, 1662.

TRINITY COLLEGE
DUBLIN
LIBRARY

Reverendissimi, atque
omnifariam Ornatissimi,
Decani Ecclesiæ, olim Ca-
nonicæ Sanctæ Buriena,
apud Occidentales
Britones,

Εὐδόσιμον.

Mi Doctissime, Literatissime,
Amicissime Watsone,

QUàm verè & prudenter *D. Hieron. in Epist. 2. ad Nepotian.* literatos præmonuit, qui monu-

 menta

menta famæ procudunt, ut de duobus alterutrum expectent : Aut nihil ſcribendum ; aut, ſi ſcribant, omnium in eos maledicorum tela eſſe detorquenda : Hoc ipſe, hoc alii ſenſerunt, quos innocens laurus, aut honeſti nominis propagatio, ultra metas vulgi, in ſublime evexit : Nec enim ſe ſortem habere meliorem *Hieronymus* exiſtimavit, quàm *Clemens Alexandrinus*, *Hippolytus Martyr*, *Tertullian.* *Julius*, *Euſebius*, jampridem nacti eſſent, quorum

rum ne unus quidem calumniantium invidos morsus evitavit : Et quid de me fiet, inquit, si tanti, támque eximii viri fastidiosis lectoribus displicuere.

In proœmio ad 11. lib. Esai.

Id si temporibus *D. Hieron.* contigerit, & longè retrò seculis, quid censes nunc dierum fore? An genus humanum ad meliorem frugem rediit? An hodierni *Vespæ* minùs pungunt? obtrectatores minùs lancinant, & cruentant?

Cùm totus orbis eousque in maligno sit mersus, & sæva ubique regnet Philautia, ut sæpe damnent pessimi criminatores ingenii fœtum omnem, antequam in lucem prodeat, sicut olim obstetrices *Egyptiæ Hebræorum* masculos jugulârunt: Et certè an dicendi, scribendíve, Cacoëthes huic ævo sit magis ingenitum & nativum, haud in promptu est expedire: Omnes in universum homines *Narcissi* sunt suorum operum, nec minùs acri-

acriter de aliorum scriptis nigrum calculum ferunt, qualem & ipsi, vice versâ, ab aliis, cùm scribunt, merentur; ut plurimorum indolem & mores in fœdissimam lacunam superbiæ, livoris, & maledicentiæ degenerâsse arbitrarer.

Haud scio, an ad manus tuas pervenerit libet vernaculus, ante aliquot menses è prælo *Antverpiensi*, quem *Virorum Politicorum Novam Institutionem*, seu *Catechismum*, Anonymus author inscripsit: Et bene

sibi consuluisse vir ille visus est, qui nomen subticuerit, ut eo securiùs perfrictæ frontis væcordiam celaret, & impudentiùs feriret, quem vellet, à secreto: Nonnulli tamen, ne longiùs errent in Indagine, *Anglum*, nescio quem, *Jesuitam* authorem muginantur: Adeò nos patriotarum & tribulium nostrorum armis perpetuò confodimur, et turdus semper sibi cacat malum.

Sed sive noster sit, sive alienigena, bone Deus, quàm

quàm typho ſeculari intumeſcit! quàm nobis, noſtriſque miſeriis, illudit! & rerum humanarum pariter ac divinarum Immemor, æquanimitatem, & *Chriſtianæ* mentis candorẽ malitiæ *Tartareæ*, ac diabolicæ Invidiæ, longè poſtponit! Quæ plauſtra convitiorum in nos convolvit? quæ ſcommata, dicteria, mendacia? quas offas fermenti *Phariſaici*? Horreo meminiſſe quæ, non ſine ſummâ faſtidientis ſtomachi nauſeâ, illic perluſtravi:

Nihil in illo viri ingenui deprehendes, nihil limati judicii, ſed in ſuas partes præceps, dum hoc cretâ linit, illud ceruſſâ, ut fit in pergulis pictorum, Veritas in Medio ſtrangulata concidit. Nec inaudita hæc & nova, ſed vetus, ante primordia noſtrorum motuum, querela, fatalis huic ſeculo rebelli, & noſtræ imprimis genti: Clamet *Melicerta* periſſe Frontem de rebus, quando omnes Nundinæ his mercibus crepant, &, poſt *Miltonos*

Hob

Hobbiósque, venena ſua ſpargunt *Jeſuitæ Angli*, eiſdem cunis orti, eodem ſanguine lactati: A quibus nihil ſperes, præter ſubdolum, vafrum, & hoſtile, dum noſtram in religione conſtantiam, & erga Principem fidem, odio pluſquam *Vatiniano* abhominantur: Et ſane permirum eſſet, niſi inter hoſce *Jeſuitas*, aut *Getas*, aut *Barathri* incolas, homines reperiri poſſe, tam ferreos, ac conditionis humanæ tam prorſus oblitos, ut ſe noſtris infortu-

niis

niis oblectent, quos probè sciunt quatuordecim annorum exilio perfunctos, in exteris errare, sine aris & focis: ac in vitâ ærumnosâ pariter ac turpi, destitutos omni ope, ac subsidio, trementes & palabundos confeneſcere.

Sed eia, expergiſcere, Mi *Watſone*, ſtringe calamum, exere virtutem ſolitam: Non quòd te vellem in arenam deſcendere cum rixoſis rabulis, & blateronibus, qui omnem verecundiæ & pietatis ſcammà

tran-

transiliunt : sed ut exemplo doceas, & scribendi genere, quid sit moderatè & sanctè sapere : Certet tuus decor & pudor cum istorum tenebrionum barbarie, & effrænatâ licentiâ, Redde nobis palatum & gustum bonarum artium, quem isti probrosi adulterârunt; Novi, quantum emineas in profundâ eruditione, in stylo quàm elegans & comptus : Legi, non ita nuper, ἀνεπίλοιπον tuum de *Fide*, de *Gratia Dei*, &

& *humani arbitrii libertate*
quo nihil terſius, nihil
doctius, nihil ſublimius.
Ac quanquam de eodem
Argumento, ante mult
ſecula, ſcripſerint et D.
Hieron. et *flos omnium Ingeni*
orum, ut D. *Auguſt.* iden
Hieron. nuncupat, et po
ſteà *Scholaſticorum* ingen
turba; ita tamen tractas
et recoquis, ſingula ex
actè ad amuſſim tuam
ut novo quodam nitor
ſenſus *Patrum* reflorere
et, longè ſupra *Scholaſ*

cos, eloquentia *Ciceronis*, aut *Quintiliani*, in te reviviscere videantur; Ne nobis invideas hoc opportunissimum beneficium, aut si id genus quid subtilioris fili manibus texis. Perfunde nos Gratiis tuis, et hoc seculum immite, ac Bacchabundum, amænissimis ingenii tui floscu-lis permulce: Ego tantùm ἐνδόσιμον præcino, rogóque, ut te excitari ad gloriam patiaris ab eo qui longâ calamitatum serie, acsolli-

ci-

citudinum, proſtratus, ali
quotidie curis immoritu
et contabeſcit.

Tuus ad aras,

Rob. Creyghton

Dat. *Bruxellis* 6. ante *Calendas* Junii 1658.

Epiſto

Epistola Prima,

DE

Fide Rationali.

In quâ disceptatur, quatenus
Ratio
Sit *Fidei* subministra.

Summarium.

1. *Cur in publicum datur privata hæc ventilatio?*

2. *Indulgenda aliqua* Clericis *licentia* de Fide *disputandi, modestè interim, nec ita ut* Pyrrhonica *sit introducta* Theologia.

3. D. Joannis *monitu*, Spiritus probandi, δοκίμιον τῆς πίστεως.

4. *Quæstionis termini breviter explicantur.*

5. *Columnæ quatuor introuendæ sententiæ.*

6. [*Prima.* Quæcunque credimus ex revelatione divinâ credimus.]

7. *Ani-*

7. *Animadvertitur in* Ethnicos *Philosophos, hæreticósque* Christianos, Arthemonitas, Manichæos, *ipsúmque ad* P. Abailardum, *hyperaspista* Rationis *nimiùm pertinaces.*

8. *Subjecta quæstio.* [An fides naturali evidentiæ adducta antecedenti rationi innitatur, an supervenienti revelationi?]

9. *Peccat* Estii *sententia contra decretum Theologorum.*

10. *Circulus* Soti, *quo frustra* Gymnosophista *aliquis tentaretur. De* Pauli *pennula* 2 *ad* Timoth. 4. 13.

11. *Promovetur* Bonaventuræ *distinctio, de certitudine* speculationis & adhæsionis.

12. *Ad quæstionem respondetur, fermè ex sententia* Pelbarti & Altissiodorensis.

13. [*Se*

13. [*Secunda columna*, Quæcunque ex revelatione divinâ credimus, liberè credimus.]

14. *D.* Hieron. *etymon* τοῦ Revelare.

15. *S.S. Patres de excellenti lumine* fidei *loquentes, quomodo intelligendi : citatur* Chrysostomus *in* 1 *ad* Cor. 4.

16. *Perpenditur* Suarezii *ratio, & approbatur.* Voluntati *sua libertas conservatur.*

17. *Theseos veritas sacri* Codicis *authoritate nititur.*

18. [*Columna tertia*, Quæ libere credimus, non sine fluctu Rationis credimus.]

19. Mocenici *quinque* Rationis *stadia.*

20. Διάνοιαι Scaligeri.

21. *Fides* Clementina.

22. *Quod authoritati* Ecclesiæ

cleſiæ *defert* Auguſtinus, Ra-
tioni *non detrahit.*

23. *Concitata* Tertullian
triga ſiſtitur.

24. *Fides* Platonica.

25. Ratio *in Academi*
Domina; *in Eccleſiâ*, Liberta

26. [*Columna quarta, qu*
& ultima. Qui rebus fidei
excluſâ Ratione, immobilite
aſſentiunt, leviter credunt.
Contra hodiernos Enthuſiaſta

27. Franciſci de Marchi
hareſis apud Alphonſum
Toleto.

28. *Lumen mediùm* He
rici.

29. Πίςις ἀυτοφῶς Jaco
de Appannis.

30. *Noſtri Interpretes*
T. *obſervati ad* 1 Pet. 3. 1
& Heb. 10. 23. *Ubi abunda*
cautela Aquinati *non*
cuit.

31. *Q*

31. *Quid sit* ratio apologetica Petri, *notatur.*

32. *Decreto* Innocentii παρεάλληλον.

33. Dominici Bannes *temerè indulta Rusticis privilegia.*

34. *Eorum instituendorum strictior methodus & tutior. Quam tenentibus non defutura est apologia.*

35. P. Abailardi *fundamentum à* D. Bernardo *concussum, à* P. Suarezio *quadantenus restabilitum.*

36. Cajetani *sententia vix à processu infinito retinetur.*

37. *Auguratur* Bannes, *non asserit; Ad id in quo instat,* de lumine infuso, *respondetur; Quod ipse sibi respondet, tollitur.*

38. Altisiodorensi *assentitur.* 39. Do-

39. Dominici Soto *dubietas aliqua* fidei *non prorsùs rejicitur. De* privilegiatis *ampliatur.*

40. Moralis *certitudo plurimorum non excludit paucorum* indubiam.

41. *Qualis sit* fides *qu* rationalis *dicitur, liberè ex plicatur.*

42. *Altiora speculantibu non invidetur.*

43. *Author sententiæ, sati antiquæ, quamvis noviter tra ctatæ, ad* Ecclesiæ Catholic *pedes prosternitur.*

De Fide Rationali.

R. W.

Amicorum pari optimo

..... & .....

S. P. D.

SI non numero magis ſcriptorum perſpicerem, quàm argumentorum pondere pleraſq; hodie cauſas æſtimari, non ità facilè manibus elabi paterer, publicéque diſtrahi, quæ, olim intra privatos parietes pro 1.

officio disceptata, cùm debilis judicii conscientia, tum, alienæ satis æmulatrix, modestia, aut *Vulcano* feciſſet hostiam, aut pabulum tineis in scrinio concluſiſſet. Nec tamen ambitus est explere censum, aut vacivam aliquam stationem occupare, iniquis maledicorum hominum opprobriis, aut inertiam nobis, aut inscitiam etiam in exilio, objectanti (quos tamen noverim exutos campis, & armaturâ omni literariâ destitutos) indignanti lubet animo occurrere; præsertim siquid (Gemelli mei) inscriptis habeo quod junct

ve

veſtrum votis inſerviat, aut tempeſtivum dubiis conſilium ſubminiſtret. Eò ſi proficiat hæc mea, utcunque temeraria, conceſſio, nihil omninò minorum gentium cenſuras morabor, nec ſeveriorum hominum, *ſupercilio* magis, quam *ratione*, contra Rationem judicantium, ſententias prætimeſcam.

2. Sed de *fide Chriſtianâ* publicè ſcribere, *Marciani*, illius Chriſtianiſſimi Imperatoris, reſcripto erat olim interdictum, hoc ſc *Nemo Clericus, vel militaris, vel alterius conditionis, de fide Chriſtianâ publicè tractare conetur in poſterum.*

Vid. Caranz. ſum. Chalced. Concil. Act. 6.

Sic *Papa Innocentius*, E-
piſtolâ 194. apud *D.*
Bernardum. Quo edicto
quamvis Eccleſiæ paci &
concordiæ ſatis conſul-
tum videatur, niſi ſolùm
curioſam nimis in rebus
fidei diſquiſitionem pro-
hibeat, & immoderatam
coerceat rationis diligen-
tiam, nihil magis iniquum
ſentio, quàm ut, *Cle-*
ricorum præſertim, intel-
lectus, ſub coeco ſive hu-
militatis dicam, ſive eti-
am pietatis, obtentu, ne
ſcio quò captivus ducere
tur, & *Rationi* rectæ ſa
næque compedes injice
rentur. Satis tanden
ſupérque habet exper
tur

tum sibi Christianus orbis, quot ubique terrarum strages edidit afflata rabies, quot absorpsit animarum chiliadas *enthusiasmi* illa vel ἀχαθὴς, vel ἀμετροβαθὴς, vorago, ex quo in manus sumpsit *Apocalypticus grex*, excluſâ *Ratione* & sub jugo missâ, κρίτηριον fidei, dictaturam conscientiæ. Non quòd meis auspiciis vellem introductam hodie *Pyrrhonicam theologiam*, ut qui jamdiu novi, τὰς μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις, *stultas* nempe & *ineruditas quæstiones* ex Apostoli monitu esse respuendas, γεννῶσι μάχας, *pugnas pariunt*, quibus 2 Tim. 2. 23.

bus flammis nisi ego frigidam mallem, quàm oleum, suffundere, immittar aliis. Μένωμην ἔνθα κελεύει, ἐπὶ τῆς πίστεως, ἐπὶ τοῦ λιμένος τοῦ ἀσφαλοῦς. ... *Maneamus ubi jubet*, quis nisi idem Paulus? *in fide* sc. *in securo portu*, αὐτοῦ μᾶλλον ἀκούωμεν, *ipsum magis audiamus, quàm gubernatricem in nobis Rationem*, sic loqui liceat cum *S. Chrysostomo*. At cùm etiam audiam B. Apostolum 1 ad Cor. 4. πνεῦμα τῆς πίστεως, *spiritum* quendam *fidei* proferentem, & *D. Johannem, Epistolæ* 1. 4. 1. monentem sic.

ἡ τοῦ κυβερνήτου τοῦ ἐν ἡμῖν, τοῦτ' ἐστι τοῦ λογισμοῦ. *In Act. Apost. Hom* 5.

Δοκιμάζετε τὰ πνεύματα,

3. *probate*

probate ſpiritus, an ex Deo ſint, quodcunque tenendum eſt de *fide* jam plenè *infuſâ*, & ſubſequente divino lumine illuſtratâ, de *infundendâ* tamen, niſi adhibito prius *Rationis* ſcrutinio, non temerè eam admittendam ſentio. Εἰ χρυσῆν ἔχων ἐτύγχανον τὴν ψυχὴν, &c. Inquit *Socrates* apud *Platonem*. *Si auream, mi Gallicles, animam haberem, nonne putas me libenter comperturum aliquē ex iis lapidibus, quibus aurum exploratur, optimum quidem illum, ad quem meam animam adhiberem?* In Gorgia. Quod Ethnicus de *aureâ* ſuâ animâ, de *fideli* dixerit

rit idem feceritque Christianus, ἵνα τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως, *quò exploratio fidei*, quæ auro multò pretiosior est, *reperiatur in laudem & gloriam, & honorem, tum quum revelabitur Jesus Christus. Multùm enim falluntur*, inquit S. Augustinus, *qui putant nos sine ullis de Christo indiciis credere in Christum.*

4. Sed agamus strictiùs, & voces, olim satis jactatas, figamus sedibus in medio positis, à controversiarum turbâ, & tumultuario omni opere, semotis.

Per *res fidei* (ut nostis) in-

intelligo omnia ſub materiali objecto fidei comprehenſa, *quod materiale objectũ non eſt tantùm Deus ipſe, ſed & multa alia, quæ tamen ſub aſſenſu fidei non cadunt, niſi ſecundùm quod habent aliquem ordinem ad Deum*, ſic *Aquinas*, vel, ut breviùs dicam, *Quodlibet ens revelabile revelatione, obſcurâ*. Sic *Suarez*. 22 q. 1. a. 1 Tract. de Fid diſp. 2. ſect. 2.

Per *immobilem aſſenſum*, plenæ agnitioni conjunctam intellectus adhærentiam, eamque ἄσειστον καὶ ἀπερίστρεπτον, mallem *deditionem* dicere, vel, cum *S. Paulo*, *captivitatẽ* intellectus objecto ut infallibiliter vero, nullis Ratio-

num copiis liberandi, intellectus, at extensi, at promoti, at imperio voluntatis subjugati.

5. His substratis, quatuor columnis innitetur nostra futura explicatio.

Quarum prima sit hæc, *Quæcunque credimus, ex revelatione divinâ credimus.*

Secunda hæc, *Quæcunque ex revelatione divinâ credimus, liberè credimus.*

Tertia, *Quæ libere credimus, non sine ductu & moderamine Rationis credimus.*

Quarta & ultima, *Quæ rebus fidei, exclusâ ratione immo*

immobiliter assentiunt, leviter credunt.

De Prima. 6.

Quæcunque credimus, ex revelatione divina credimus.

In quas dividias abiere 7.
semper, ex quo tetigit πρωτόπλας & fœmina mysticum illud scientiæ arbori decerptum κακομῆλον. *Ratio* humana & divina *Revelatio*, quàm quodam quasi vicario jure hospitium animæ aut integrum sibi habuerunt singulæ, aut conjunctæ aliàs in duo idem divisum domicilia; testantur satis cùm inter *Ethnicos* Philosophi, tum etiam inter *Christianos*

nati

nati, post prædicatum Evangelium, hæretici, sic *Paulus Apostolus*, Actor. 17. de resurrectione differens, ab *Epicuræis* quibusdam & *Stoïcis*, rationi suæ nihil minùs congruum sentientibus, σπερμολόγος dicitur, & ξένων δαιμονίων καταγγελεύς. Ita nihil credendum cogitârunt, quod non humanâ ratione intelligi potuit & persuaderi. Sic *Plato* ipse dixisse fertur, dum Genesin legeret (nam legisse dicitur) *Bene loquitur rusticus, si probasset.* Inter Christianos autem exorti sunt, præter *Arthemonitas* hæreticos de quibus, *Euseb. li. 5. Hist.*

Ecc

Eccl. (qui, rationibus & demonſtrationibus adhibitis, abſque ullâ authoritate divinâ, Evangelicæ doctrinæ veritatem contendebant oſtendere) etiam *Manichæi*, ſuperſtitioſum eſſe aſſerentes, Fidem ante Rationem imperare; Quo errore *Auguſtinus* ipſe per novem annos detentus fuit, ut de ſe fatetur, lib. *De utilitate credendi.* Qui omnes objectum formale fidei non in revelatione divinâ, ſed in humanâ ratione ſtatuebant; cujuſmodi erat *dogma* illud *Petri Abailardi*, de quo queritur *D. Bernardus in Epiſtolis.* *Paratus* *Ep.* 188. 189. &c.

eſt,

est, inquit, *de omnibus re-*
dere rationem, etiam q
sunt supra rationem;
contra rationem præsum
& contra fidem. Quid en
magis contra ration
quàm rationem ratione c
nari transcendere? & qu
magis contra fidem, quà
credere nolle quicquid n
possit ratione attingere.
Affurgat velim *Abail*
dus redivivus, se in medi
fistant, siquæ superant
Manichæorum reliquiæ
cudant rationum catena
quibus sacra *Trinitat*
simul ac *Incarnationis* my
steria poterint alligari
muniant se, quàm veli
possint ve, fortissimè, habe
Paulus

Paulus, habent omnes Christiani, militiæ arma, πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, *ad demolitionem munitionum*, 2 ad Cor. 10. λογισμοὺς καθαιροῦντες; non *consilia* (ut malè transfert Erasmus) sed *rationes*, sed *ratiocinationes*, *demolientes*, αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα, *captivantes omnem intellectum in obsequium Christi*. *Quæ autem esset captivitas intellectus, si illa tantùm crederet, quæ per rationem vera esse cognosceret?* ut pulchrè *Suarez*

Tract. de fid. disp. 3. sect. 1.

Cùm autem nonnulla 8.
sint, quæ quantumvis lumine naturali satis innotescant, & *ratione* humanâ possint

possint demonstrari, nihilominus ultrà *fide* credenda proponantur, non immeritò quæri debeat, An fides illa antecedenti rationi innitatur, an supervenienti potius revelationi divinæ? sunt autem hæc. *Deus est, vel est Creator. Deus est remunerator.*

Estius lib. 2. in sentent. Dist. 2. Sect. 11. inquit, Nihil obstat quò minùs aliquid credendum proponatur, quod demonstrari potest: 1. *Quia dubitari potest an sit demonstrabile.* 2. *Quia paucorum est scientia demonstrativa.* 3. *Quia etiam illi ipsi qui demonstrationem*

ſtrationem alicujus articuli acceperunt, certiùs eundem tenent ex fide, ut contingit quando philoſophus fit Chriſtianus; Omiſſis duobus, quorum prius extra oleas videatur & minus appoſitè reſponſum, tertium explicat, *lib.* 3. *diſt.* 25. ubi inquit, *Certior eſt notitia fidei, quàm demonſtrationis, quòd niſi hanc notitiam ſupra priorem adjiciat, non cognoſcet illos articulos ut Chriſtianus, ſed tantùm ut rationem ſequens.* Præſtitiſſet *Eſtio*, meo judicio, ſi priora potiùs verba reduxiſſet, quippe his longe potiora; cum enim ait, *Certior eſt notitia fidei* 9.

quàm

quàm demonſtrationis, pec
cat contra omnes Theolo
gos, ponens pluſquam de
monſtrativam in objecto
fidei evidentiam. Dice
rent illi aut eorum non
nulli, *Certior eſt fidei*
adhærentia, *quàm de*
monſtrationis, *non* noti
tia. Ac nec illud po
tior, niſi de facto loquan
tur ſolùm, non de debito,
hoc eſt, niſi profitentur
tantùm in ſeipſis ſe idem
experiri, at non ab aliis,
à quibus fides, itidem
poſtulari: quippe nun
quam pateretur Deus a
Chriſtiano talem fidem
exigi, futuram animæ ſuæ
equuleum, carnificinam
con-

conſcientiæ. Stupeo planè quoties lego quæ ſcripſit *Dominic. Soto lib. 2. de Nat. & Grat. Exigitur à Chriſtiano non ſolùm aliqua, ſed omnia quæ in utroque ſunt teſtamento* (ſaltem in genere) *& quæcunque Eccleſia explicaverit, eſſe de fide, adeò firmiter & certò credere, ut ſcientiam, ſi opus fuerit, quam philoſophi putarent demonſtrativam, abneget.* Ut enim miſſa faciam fidei dogmata (quo jure an conſtet neſcio) ab Eccleſiâ ſuâ ſcripturis appenſa, de *Scripturis* ipſis fratrem interrogo, *ut noſti illas eſſe* θεοπνεύςους? Reſponderit 10.

ſponderit mihi, *Hoc dicta Eccleſia. Ut nôſti omni dictante Eccleſiâ eſſe in fallibiliter vera? Dictan Scripturæ.* Encirculo cin gitur, unde lineæ ducta in infinitum procurrunt, niſi Rationis tandem ſiſtentis ſe, & Eccleſiam in terris perpetuam dictatricem agnoſcentis, concurrant centro, & quaſi ex compoſito terminentur. Sed ad *Indos* naviget hic noſter *Soto*, adeat Philoſophum, interroget hunc; *An credat Deum eſſe, vel non?* reſpondebit, *Credo*; pergat Frater, *Quibus de cauſis?* Dicet fortè, *certâ ſe & infallibili demon*

demonſtratione comperiſſe. Tam pulchrè præparatam animam lucretur *Soto* ad ſuam Eccleſiam, Scripturas proferat, aperiat, legat. *Ad Tim. 2. cap. 4. v. 13.* ſic ſcribitur, *Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, quum venies, apporta, & libros, maximè autem membranas.* Concionetur tandem, enumeret Patres, Eccleſias, Synodos, Concilia; Adducat huc Sanctorum miracula, Martyrum ſupplicia, veritati huic unanimiter atteſtantia; Jubeat philoſophum ſe ſuamque *rationem* omnem, *demonſtrativam* licèt, abdicare

dicare potiùs, quàm ve-
ritati adeò confirmatæ
refragari. Jam dicat seriò,
speratne unquam se effe-
cturum, ut Philosophus
hic (pius fortè, &, sum-
more, in Deum devo-
tus) eundem *Deum*, quem
nondum *revelatione divi-*
nâ, at *demonstrativâ* tan-
tum *ratione*, cognovit, *esse*
neget potiùs, quàm *Pau-*
lum penulam suam Troade
reliquisse? Credat Judæus
apella. At *si opus fuerit*
dixerat Soto, hîc nihil
tale, non incompossibilia
sunt hæc, *Deum esse*, &
Paulum Troade penulam
reliquisse. At *inæqualia*
tamen videbuntur hæc,

& *imparia* prorsùs ratio-
cinanti philosopho, quæ
eandem vel gradu, vel
numero, fidem exigerent,
nec à suo Ἄτοπον abstine-
bit, modò hoc, divini quo-
niam Amanuensis autho-
ritate subnixum, illius,
quippe unius naturæ,
certo quamvis, fulti dicta-
mine, secessum imperet,
ut pro dignitate animam
possideat solitariam. Sed
Dominici sectâ fortè
aliquis, subtilior discipulus
& oculatior, Magistrum
vindicet, nec quæ cautiùs
ille, *saltem in genere*, cre-
denda pronunciavit, hic
sinet nos ad *particularia*,
præsertim talia, demittere.

Quem

Quem, quicunque fueri
curiosiùs oportet, fideliú
que advertat voces, e
rumque, si poterit, aptiù
sensum explicet, *non so
lùm aliqua, sed omnia*.
Apponat hîc terminalem
lapidem, & remetiatur
suæ fundum Theologiæ
*non solùm aliqua, saltem
in genere, sed omnia*. Ad
hæc opus Oedipo con
jectore. Vertat solum
necesse est, non hîc di
sano, mentisque compo
ti, commorandum; haud
cavillatur facetus accum
bit nobis, haud conviv
commodus, qui nec præ
mansum cibum & in par
ticulas tritum, nisi fluente

buccâ

buccâ, novit edere, nec integras modestè offas deglutire. Siquid ego intelligo, aut rectè auguror, dissimulare voluit, at non potuit, *Dominicus*, quod sibi placuit, cùm idem aliis videat displicere. Quòd si pleno pectore sapuisset *Soto*, mutâsset sententiam, aut, si ingenuâ uti libertate maluisset, dixisset planiùs, nec in tricas adeò conjeciisset verba, mentémque compede distinctionis coarctâsset. Sed adhuc pressiùs, ne de lanâ caprinâ certari diceretur. Deponatur Scriptura, omnibus suprà positis

indiciis sufficienter manifesta; accedat *Ratio*, demonstret Patres omnes mendaces, Ecclesias deceptas, Concilia non legitimè convocata, sanctorum miracula meras impostura, martyrum supplicia pertinacium animorum monumenta, figmenta esse probet omnia, & pias fraudes, quod quidem nunquam futurum sentio, at ex concesso *Fratre Dominici*, saltem, ut possibile, supponendum suadeatur philosopho quod nunquam persuadebitur, ut Rationes jacent, fileat judicium, voluntas coeca obtempere

vacillantis sc. Fidei imperio, aut manus dante naturali Scientiâ, utut certâ, aut frustrà reluctante. Sed labor longiùs, ad propositum revertar.

II. *Bonaventura in 3. Sentent. Dist. 23. q. 4. ait. Si aliquis philosophorum cognoscit articulorum aliquem ratiocinando, nunquam ita certitudinaliter cognoscit per suam scientiam, sicut verus fidelis per suam fidem.* At *certitudinem* suam duplicem facit, *speculationis* nempe & *adhæsionis*, de quarum posteriori sunt intelligenda, quæ dixerat. Ulteriùs adhuc ego distinguendum

sentio de *certitudine* illâ *adhæsionis*; vel enim *intellectûs* esse possit, vel *voluntatis*, quantumvis illam voluntatis nollem *certitudinem* dictam, quippe non est cognoscitiva facultas, ad quam solam propriè pertinere certitudo videatur, at *firmitatem* potiùs, at *fiduciam* si nolitis *recumbentiam*. His præmissis, ad quæstionẽ propositam sic respondeo. Cùm philosophus factus sit Christianus, quia *scivit* anteà Deum esse, jam *credit*, cujus fides inniti est non antecedenti *rationi* sed supervenienti *revelationi* divinæ, quæ *revelat*

divi

divina non parit aliquam majorem *certitudinem*, sive *speculationis* dicerem, sive *adhæsionis* intellectûs, at majorem parit *fiduciam*, sive *recumbentiam* voluntatis; & quamvis non ponit certitudinem, tollit dubium, saltem actuale, ex quâ *fiduciâ* audacter dicit, *Domine, si error est in fide meâ, à te sum deceptus*, ut *Pelbartus* habet in suo *Rosario*. Et miror, 12.
si non hoc sit quod *Altisiodorensis* velit in *summa aurea, lib. 3. Tract. 3.* Ubi, postquam *cognitionem* Dei in *naturalem* & *accidentalem* divisisset, *naturalem* iterum in *perfectam*

Adami integri, *imperfectam* lapsi; postquam *accidentalem* alteram triplicem statuisset, primam *per naturales rationes* acquisitam, secundam *per Scripturarum* vel *miraculorum testimonia*, quam *fidem informem* vocat, tertiam autem *per illuminationem fidei infusam*, quam vocat *gratuitam*; *Talis*, inquit, *cognitio dicit in corde hominis. Fam non propter rationem naturalem credo, sed propter illud quod video, quoniam tali cognitione adveniente assentit anima primæ veritati propter se & super omnia, & tali cognitione pereunt omnes*

omnes aliæ cognitiones accidentales, & quantum ad actum, & quantum ad habitum. Possim huic litem intendere de terminis, *cognitione* & *assensu animæ*, sed nolo in scirpo nodum.

Hæc de primâ. Sequitur secunda. 13.

Quæcunque ex revelatione divinâ credimus, liberè credimus.

Et hoc colligo ex *obscuritate*, sive *inevidentiâ*, conditione objecto fidei necessariâ. Licèt enim *S. Hieronymus*, *Revelare*, ait, *nihil aliud esse quàm velum removere*; quod ad fidem spectat, vel neganda est fidei *revelatio*, quam tamen 14.

præcedente concluſione dedimus; vel revelationi iſtiuſmodi plena *veli remotio*, quod in hac potiùs eligimus. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*, 1 ad Cor. 13. Ubi nec immediatio ſpecierum viſibilium conceditur, nec objecti clara illuſtratio. *Fides eſt argumentum non apparentium*, *ad Heb.* 11. de apparentibus enim fruſtrà argumentum conficitur, ubi quod probatur, etiã ante præmiſſas, agnoſcitur, *nec poſſunt eſſe ſimul viſa & credita, niſi in generali*, ſc. *ſub communi ratione credibilium*, ut loquitur *Aquinas*, cùm & hoc

22 q. 1. ad 2.

hoc ſit, non videre credita, ſed credenda tantùm cogitare. Cùm ergo Sancti Patres (ut ſemel moneam) de excellenti lumine fidei loquantur, nuſquam intelligendi ſunt de *evidentiâ objecti*, ſed de *remotione actualis dubii*. Audiamus *Chryſoſtomum in verba Apoſtoli*, 1 *ad Cor.* 4. *Habentes eundem ſpiritum fidei, &c.* Καθάπερ τὰ ὑπότρομα μέλη καὶ τῷ γήρᾳ παρειμένα βακτηρία μετὰ ἀσφαλείας χειραγωγοῦσα οὐκ ἀφίησιν ὀλισθῆναι καὶ καταπεσεῖν, &c. *Sicut membra tremula & ſenectute languida, baculo tuto deducente, labi & cadere non permit-*

tuntur: sic etiam animam nostram, incertis ratiocinationibus circumactam, ac jactatam, fides quovis baculo tutiùs sustentans, suâque vi reficiens, summopere firmat, nec sinit subverti, infirmas cogitationes corrigens præstantiâ suæ virtutis, caliginem illam dispellens, animúmque, velut in domicilio tenebroso, inter tumultuantes cogitationes sedentem, suo lumine illustrans. Quàm incongrua sunt hæc, *tumultus* & *tenebræ*, *baculum* & *lux*, nisi modo prædicto explicata?

16. Accedat ratio hujus veritatis, quam reddit *Suarez*

Disp. 3. s. 7.

Suarez Tract. de Fid. *Quia de ratione formali objecti fidei est authoritas dicentis*; *sed testimonium, ut testimonium, non ostendit rem testificatam in se; quippe quando res sic ostenditur, non creditur ex authoritate dicentis, sed quia ipsa movet sensum vel intellectum: ergo de ratione objecti fidei est, ut non sit visum per ipsum medium, seu motivum credendi*; ergo obscuritas, quæ opponitur huic evidentiæ, est de ratione formali objecti fidei. Quòd autem ex *inevidentiâ* objecti necessariò sequitur *libertas* credendi, intelligo *deditionem*

vel

vel *captivationem* intellectûs (nam, ut ingenuè fatear, in hac re vocabulum illud *assensus* subterfugio) captivationem dico, exantecedaneâ determinatione voluntatis, *liberè* cedentis (utcunq; enim captivus ducatur Intellectus, manet libera voluntas, affectu sæpius quidem inclinata, coacta nunquam ad cœcam sui traditionem) hæc inquam libertas probatur sic. Cùm definitur *evidentia* (an satis commodè nescio) *determinatio ad assensum*, quia tam clarè proponitur objectum, ut excludi, ut negari non possit; *inevidentia*

Hurtad. Logic. disp. 11. §. 3.

dentia necessariò denotat *indeterminationem quandam ad assensum*, quia tam obscurè proponitur objectum, ut rejici possit, vel liberè eligi, quippe haud fit, nisi antecedente clarâ cognitione intellectûs, si tum, necessitatio (etiam *consequentis*) voluntatis. Quando enim obscuritas objecti ponit possibilitatem oppositi, ita ut vel tale, quale dubiè apparet, vel nihil minus quàm tale esse possit; Voluntas vel ex timore refugit, vel ex spe, aut bono affectu, se in discrimen mittit, &, de eventu secura, Intellectum curiosè

rioſè quippiam diſquirentem cohibet. Utrumlibet enim liberè poteſt, &, non mutatâ conditione objecti, utrunque ſucceſſivé. Probatur adhuc à poſteriori. Quia nulla ratio aſſignari queat, cur non-credenti debeatur pœna, aut (ne omnia loquamur barbarè) is debeat potiùs, cui credendi libertas denegatur.

17. Sed, præter rationem, patrocinatur huic veritati authoritas ſacra. *Ad Rom.* 10. *Corde creditur ad juſtitiam*, i.e. *voluntate.* Sic inter multos *Aquinas.* Hanc ſuſcipiunt Patres. *Chryſoſtomus in verba Apoſtoli,*

ſtoli, 2 ad Cor 4. *Habentes eundem ſpiritum fidei,* τίνος ἔνεκα πνεῦμα πίστεως αὐτὴν καλεῖ; *Quamobrem ſpiritum fidei vocat eam?* ἐκεῖνο δηλῶσαι βουλόμενος, ὅτι τὸ μὲν παρὰ τὴν ἀρχὴν πιστεῦσαι, τῆς ἡμετέρας εὐγνωμοσύνης ἐστὶ, &c. *Illud nimirum oſtendere volens, quod initio credere, & parere vocanti, noſtræ eſt bonæ mentis. At poſtquam jacta fuerint fidei fundamenta, jam opus eſt auxilio ſpiritûs, ut in nobis perpetuò maneat inconcuſſa, & inſubvertibilis,* οὔτε γὰρ ὁ θεὸς, οὔτε τὸ πνεῦμα τοῦ χάρις, τὴν ἡμετέραν προφθάνει προαίρεσιν. *Neq; enim Deus, neque ſpiritus gratia*

gratia noſtrum prævenit propoſitum: ſed tametſi vocet, expectat tamen, ut ſponte, & propriâ voluntate accedamus, ac tum demum nobis ſuum exhibeat auxiliũ.

D. Auguſtinus. Ad Eccleſiam poteſt nolens accedere, ad altare poteſt nolens, credere non poteſt niſi volens. Et hæc de ſecundâ dicta ſunto, in re admodum obſcurâ haud perſpicuè ſatis, in turbulentâ ſedatè fortéan, at parum defæcatè.

18. Exerceamur tamen adhuc in tertiâ, quæ ſic ſe habet.

Quæ liberè credimus, non ſine ductu Rationis credimus.

Ἡ γὰρ προαίρεσις ἕρεξις βε-

βουλευτική. Christianum æquè effatum ac Ethnicum, *appetitus quidam est consultivus electio.* Fortunæ assident ἀπροβούλητοι, non fidei, adeóque stricto nexu se mutuò complectuntur fratres uterini, ut dubitavit Philosophus, utrùm *electio* sit *appetitus intellectivus*, an *intellectus appetitivus*; tantum abest, ut *liberum arbitrium* sit *potentia remota*, ut ne *media* quidem est *inter intellectum & voluntatem*, quod rectè statuit, *Penottus in suo humanæ libertatis propugnaculo.* Per *Rationis ductum* ergò intelligatis *consilium*, quod in cre-

Lib. 6. Ethic. c. 2. Gebet. Jab.

credendis æquè ac agendis capitur, pérque eadem decurrit ſtadia, quæ quinque numero ſignat *Mocenicus* (haud meâ interest quam accuratè) *attentionem, prænotionem, perpenſionem, dijudicationem, electionem*; non enim obtorto collo abripitur anima, & ad fidei tanquam argenti quaſdam fodinas detruditur; lacertos movet, oculis circinat, ut libuerit, ſuſpenſo gradu, paſſúque arbitrario procedit; exerit vires exercétque illas quas Græci λόγον nominant & διάνοιαν, *præpoſitione*, ſc. (quod obſervat *ſubtilitatis Magiſter*)

19. *univ. Inſtit. ad hom. perf. contemplat. 5. part. 3. c. 3*

20. *J. Scalig. Ex. 307. Sect. 5.*

ſter) motus tractum ac tranſmiſſionem ipſius vũ declarante, addo, nec ſimplicem eam, ſed reflexam, &, ſi opus fuerit, ſæpius repetitum, *diſcurſum* appellat vulgus, ſive varia denotet diverticula, & incerto tramite permenſa ſpatia; ſive eadem remetiendo multoties explorata. Philoſophandum hîc eſt, &, ut ſpeculatoribus è caſtris Theologiæ præmiſſis, proſpicienda ſunt, quæ juvabunt occupata, aut naturalis, ſcientiæ, aut moralis, munimenta. De contiguâ agitur libertatis rationíſque viciniâ, de conjuncto Intellectus Volun-

luntatísque collimitio, inibique colloquio, quibus non ideò se immiscet divinus spiritus, ut aut interrumpat, aut imperet; tantùm, ut suggerat, consulat, juvet, intervenit. Unde *D. Augustin: Fides*, inquit, *Opus Dei est, & nostrum, nostrum sc. propter arbitrium voluntatis, quia, nisi nobis assentientibus & co-operantibus, credere non possumus.* Ubi voluntas arbitra, dictatrix Ratio est, at modesta & coram cœlesti spiritu, sive motore, sive monitore, sive utroque humiliter tremebunda (nam non pro *coordinatione operum* con-

ten-

tendimus, cùm de *co-operantibus* Patrum dicta enarramus) Unde *Clemens strator*, fidem vocat λόγου ὑπακοὴν, non ita ipsius *Rationis* mutæ *subjectionem*, ac *subauscultationem voluntatis* eidem dirigenti. Qui enim *Christianorum vitam* σύστημά τι λογικῶν πράξεων constituit, *actionum* nempe *Rationalium collectionem*, idem etiam eorum *fidem* λογικῶν λέξεων, *intellectualium dictionum*, *sive ratiocinationum* esse *comprehensionem* innuit, nam quid aliud sonat, ὑπὸ τοῦ λόγου διδασκομένων ἀδιάπτωτος ἐνέργεια, quàm *eorum quæ ratio docet constans*

21. *Pædagog. lib. 1. cap. 13. Vid. ad Rom. 5.* εἰς ὑπακοὴν πίστεως.

stans & immobilis operatio, ἣν πίστιν κεκλήκαμεν. sic fidem ille ad sensum veterum, & seculi sui captum definivit. Non moramur hîc hodiernos Catholicæ ἀυθεντείας ἱεροδιδάκτας, mysticósque Ecclesiasticæ authoritatis ædituos, quibus nec imus contrà, nec dicimus, imò æquis passibus libenter usque ad metas prosequimur, tantùm non antiquum patrem *Augustinum*, malè morati à tergo relinquimus, nec, ubi is pedem figere non potuit, securè ambulamus. *Ego*, inquit, *Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ com-*

22.

Lib. contr. Manich. c. 5.

commoveret authoritas. Alibi. *Creduntur quæ absunt sensibus nostris* (eadem est ratio eorum quæ absunt intellectui) *si videtur idoneum testimonium quod iis perhibetur.* Arrigite aures, Amici, obsecro, & perpurgatis attendite, de *ideneitate testimonii* disceptatur, concluditur, priusquam *fidei obsequium* exhibetur. Quo ergo modo *commovet Ecclesiæ authoritas*? adhibito nempe *Rationis consortio*, quæ ipsa *præmovet*, flectitque animum ad Ecclesiæ consensum, maximum in terris, etiam *sacri codicis*, patrocinium, præsidiumque divinæ

divinæ veritatis : nec tentandum nobis, nisi hac positâ scalâ, cœlos ascendere, præsertim carnis onere gravatis, cùm nec ipsi
Gen. 28. Angeli, superni alites, *Jacobo* somniante, & sacra noctis mysteria intuente, ausi fuerint, nisi κλιμακτὸν, aut nostras petere, aut ad suas sedes, in præsentia summi numinis sitas, remeare. De universis hæc, de uno fidei articulo, D. *Joannem* au-
1 Ep. 5. 10. dite, perpendite. *Qui credit in filium Dei habet testimonium*, addit *intrinsecum*, animum nempe miraculorum à Christo editorum conscium, & consensu

ſenſu tradentium ratio-
nabiliter confirmatum.
Aut hîc, aut nullibi, curſu
ſiſtitur *Tertulliani* triga De Præ-
rogando importuna, *Ubi* ſcrip.
erit finis quærendi? Ubi ſta-
tio credendi? Ubi expunctio
inveniendi? Quippe fru-
ſtrà *quæritur*, ubi aliquid
ultra rationis captū quæ-
rendum relinquitur; Pa-
rum *creditur*, ubi de cre-
dendis nihil in Senatu ani-
mæ rationalis diſceptatur;
nihil *invenitur*, ubi ve-
lantur omnia in obſcuro
jacentia, nec indiciis quip-
piam diſtinctivis agnoſci-
tur. Hinc laudi datur
Platoni φιλαλήθει moroſa
fides, & ſubdifficilis aſ-

sensus, qui apud Patrem Christianum, ferè omnium, quos terimus, antiquissimum, ὅιον θεοφορούμενος, *velut à Deo incitatus* dicitur, cùm illud protulit, Ὡς ἐγὼ τοιοῦτος, οἵοις οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ τῷ λόγῳ πείθεσθαι, *Ego ejusmodi sum, ut nulli alii credam, nisi rationi, quæ mihi considerantiæ optima visa est.* At non intereà temporis, aut hic, aut ego, *ideam* statuimus *fidei Platonicam*, nec ad *Academiæ* exemplar *Ecclesiam* componimus; cùm tamen illa non magis habuit *sophistas* subdolos, quàm hæc *hæreticos* pertinaces, utrosque ita vera falsis

Clem. Al. Strom. lib. 1.

25.

falsis plerunque temperantes, ut difficile esset aut illîc *temenda* perspicere, nisi ad regulam explorata, aut hîc *credenda*, nisi delata ad judicem. Ubrobique se *Ratio* explicat, ut triumpher illîc, & fallaciis dominetur hîc tantùm ut, quamvis libera, serviat, & se alieno imperio, non cuivis, at quod ipsa eligit, subjiciat.

Sed parùm comiter (Amici) tamdiu vos in porticu detineo, Eamus rectà tandem in adytum, ubi, siquid adhuc recondîti sensûs lateat, & à communi luce, vulgíque

oculis, ſecluſi, ſacrorum Myſtarum cum veniâ admiſsi, & conſilio inſtructi, liberè eruamus. Summa omnium hæc eſt, quæ
26. quarta theſi concluditur.

Qui rebus fidei, excluſâ Ratione, immobiliter aſſentiunt, leviter credunt.

Hîc illud imprimis monendum duxi (quò, amotâ ſuſpicione omni, cenſuram juſtam initio deprecemur) hanc præcipuè inſtitutam fuiſſe contra hodiernos *Enthuſiaſtas*, qui veram fidem à falſâ per internos *inſtinctus* diſtinguunt, & unumquemque volunt eſſe regulam [vel judicem] ſuæ fidei,

fidei per internam motionem, quam ſentit, *quod eſt ferè omnium errorum ſeminarium*, ut rectè opinatur *Suarez*. Nam ſi ratio credendi reducatur ad internum teſtimonium ſpiritûs, cuivis liceret, quod velit, credere, aut, ſi non crederet, ac ſi credidiſſet, obtendere, & ſimplicium, idiotarúmve, ſpiritus ſuo, ſive erroris, ſive affectati mendacii, ſpiritui ſubjugare. *Calviniſtas* eos vocat *Bellarminus*, *Controv. tom.* 4. Nos autem nullius nominis invidiam ambiamus; quicunque ſunt, neſcio certè an non *Mahometanis* ſuum errorem ide-

Tract. de fid. d. ſp. 3. ſect. 3.

Lib. 6. c. 1.

beant, qui sine ullis miraculis, aut aliâ congruâ persuasione, doctrinam *Mahometi* absurdissimam recipiant, ad se putantes divinum sancti spiritûs colloquium, jure quodam hæreditario, pertinere.

27. In Prolegom. Sed præter hos invenio quendam *Franciscum de Marchis*, apud *Alphonsum de Toleto*, asserentem, *Articulos fidei esse nobis per se notos, vel ex per se notis deductos, in lumine naturali*; quem hujus hæreseos nec authorem primum habendum video, nec professorem solitarium. Canon quintus Arausicani Concilii secundi animadvertit

vertit in eos, ut Apostolicis dogmatibus adversarios, qui ut *augmentum*, ita etiam *initium fidei ipsum credulitatis affectum* dicerent .... *eundem naturaliter inesse* .... omnes eos qui ab Ecclesiâ Christi alieni sunt quodammodo fideles esse definientes.

Adhuc etiam quendam *Henricum*, exclusâ prorsus ratione, dicentem, *Articulos fidei esse verè notos, non quidem in lumine fidei, quòd in illo sunt tantùm crediti, sed in quodam lumine medio inter lumen fidei & lumen gloriæ.* 28.

Tertiò nescio quem, 29.

Jacobum de Appanis affirmantem, *Omnes articulos esse quidem evidenter notos, at nec lumine naturali, nec medio, sed lumine ipsius fidei.*

30. At contra hos omnes *D. Petrus Epistolâ* 1. 3. 15. Ἕτοιμοι πρὸς ἀπολογίαν, *Parati ad reddendam apologiam*, vel (quod volunt plurimi) *rationem ejus, quæ in vobis est, fidei, cum modestiâ & timore.* Fateor quidem τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος habere Græcum prototypum, quod, ut *Erasmus* & alii, ita etiam ii, quibus commissa fuit Ecclesiæ nostræ Anglicana versio, sepositò *fidei* vocabulo, *spei* rediderunt

diderunt: quos ego, impetratâ priùs, ut decet, veniâ à ſanctâ & venerandâ Matre Eccleſiâ, rogatos velim, quare hîc ἐλπίδος, *ſpei*, alibi autẽ, pro arbitratu ſuo, *fidei*, redderetur; ſic enim me legiſſe memini ad Heb. 10. 23. κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ. *Teneamus profeſsionem* (nam & *confeſsionem* nolunt) fidei *non vacillantem*. Vereri certè me dicerem (niſi ſacrum eſſet, nec profanis manibus violandum) eos, quicunque erant, illîc, ubi μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου, *cum modeſtiâ & timore*, legerant, *fidei* aliquod *dubi-*

um metuisse, hîc autem, ubi ἀκλινῆ *non vacillantem* prospexerant, promisisse sibi *fidei certitudinem*. Laudo potiùs eorum ingenium, qui consultiùs hisce, & cautiùs, ne in alterutro paterentur calumniam, utrunque adduxerunt; sic enim cum Annotationibus *D. Aquinatis* editum reperio, *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de eâ quæ in vobis est spe & fide.*

31. Quæ ratio, ut tempestivè moneam, non est facultas quædam ex superinfusâ fidei illuminatione oriunda; aut, quod de bonis operibus somniant nonnulli,

nulli, fructus quidam ad *manifestationem*, at nec semen nec succus ad *generationem* fidei (utcunque hic ad fidelem in πίστει populum, non ad fidentem in πίστει, loquitur Apostolus) sed prævia *Pontis*, *Galatis*, aliisque *Cappadociæ Asiæque* advenis, in illis olim primæ persuasionis productiva, nunc ad alios, Christianorum temeritatem improbantes, aut pariter persuadendos citata, aut protinus confundendos. Quippe quæ sequuntur, fortè non ita accipienda sunt, quasi ad novum aliquod officii Christiani caput spe-

ſpectantia, & ſeparatim obſervanda; ſed quæ ad idem monitum Apoſtolicum reſpiciunt, digitóque monſtrant malæ conſcientiæ indiciũ eſſe, *creditorum* nullam *rationem* exhibere, meritóque *malè agentes* dicier ἀλόγως, ἀναπολόγως *credentes*; nec benè cum Chriſto verſari, qui fidem jactant, cùm ratione claudicant, & ita ſpiritu cœcutiunt. Nam quod de regulâ fidei interpretandâ optimè ab *Innocentio* 32. decretum reperio, idem de modo methodóve credendi non iniquè ſtatuatur, *Nemini licere interpretari aliter divinas Scripturas,*

turas, nisi quod ratio, permittit; ne, dum quidam remedia sibi iniqua ad excusationem præparant, ex eo rupisse legem, & regulas evertisse judicentur: Ita nemini liceat fidem profiteri, quam nec Ratio probet, nec Rationi probata Authoritas imperet. Deportet ergo *Dominicus Bannes* venum alibi, quàm in Christiano orbe, indulta temerè *Rusticis* privilegia, quos, quasi exortes rationis, cogit inter pecora, & ad brutum prorsùs instinctum detrudit: à quibus nempe, cùm *fidem* postulat, contrà quàm Apostolus indixit, nullam

33.

nullam requirit *fidei apologiam*. Periculosa licentiâ, & cum multarum animarum dispendio, vereor, publicè projecta.

34. Non expecto linguarum idiomata à bubulco quopiam peritiùs ediscenda; non litigiosarum vocularum minutias ad criticen redigendas; non singula Patrum Antiquorum dogmata judicii quadam lance perpensa: Deum, in operibus mirandum, non indiligenter quæsitum, haud leviter cognitum; Deum, per ora Presbyterorum alloquentem, extra, æquè ac intra Ecclesiam exauditum;

tum; rubricas, articulos, canones, catechismos, aut quicquid Ecclesia ad publicam praxin, professionémve, dirigendam edidit, curiosè, poscò, scrutetur, calleat exquisitè; nec magis excuso commissum aliquid contra leges Ecclesiasticas, quàm politicas; minúsve culpo earum, quàm harum, ignorantiam. Ad sacram siquando paginam accedat, quæ ad historiam enarrandam spectant, aut mores emendandos, securiùs legat; cætera tremulus tractet; quæ dubia ministrant, in rebus arduis præsertim, miretur, ve-

veneretur potiùs, quàm interpretetur; cùm opus fuerit, Spiritualem, ut vocant, Patrem consulat, qualem quivis animæ præsidem necesse est habeat, ubi haberi poterit; cujus labra si non conservârint divinam scientiam, aut eandem hæresi depravârint, procidendum est ad summorum sacerdotum genua, summa, quantum scio, in vivis idiotarum oracula; per quicquid habent in sacris charum, recondita fidei mysteria impetranda; per quicquid habent in traditoribus Ecclesiasticis cognitum, puríssimorum temporum historia

ſtoria exhaurienda; coram altari tandem divini numinis præſentiâ ſingulari frequentato, cæleſtiúmque ſpirituum ſolicito conventu, fundantur lachrymæ, ab imo corde jaculentur gemitus, preculæ expirentur; nihil deſit, quod deceat ſupplicem, ſi non exorantem ſtabilimentum fidei, orantem ſaltem tranquillitatem animi; fruatur operæ haud pœnitendæ ſolatio; profeſſionis ſuæ, qualis qualis ſit, utatur apud interrogantem hac non rejicienda apologiâ; *Quæ potui, perquiſivi, ad quorum cognitionem pervenire non*

potui

potui, tantorum Patrum aut exemplis invitatus, aut argumentis convictus, credidi. Ignoscat Deus pro viribus conanti; faveat pro modulo discenti, pro captu credenti; firmet inclinantem fiduciam, manu teneat fidem lubascentem. Ad opus suum redeat Rusticus, nos pauca, quæ adhuc superant, persequamur, in primis illud sapientis monitum advertentes, *Qui citò credit, levis est corde.* Cui quamvis responsum est à Sancto *Bernardo* contra prædictum *Petrum Abailardum* hæresin suam hâc præsertim authoritate sustinentem; Quòd *Solomon*

non

non de fide in Deum, sed de mutuâ inter nos credulitate dixerit; nihilominus cum *Suarezio* existimo, *vera esse sano modo intellecta in fide divinâ. Non enim citò credendum est dicenti se habere revelationem divinam, sed oportet expendere prudenter, an fides vel revelatio subsistere videatur proponatur.* Nec minùs inficiar authoritate Apostolicâ signata definitio, *Argumentum non apparentium*, quàm fidem ipsam non illud solum quod creditur, respicere, sed & habere secum debere ipsam rationem credendi. Quod ergo Cajetanus & alii

alii, in perfectioribus saltem, dicunt, *judicium evidens elici posse ab ipso lumine de objecto sub ratione credibilis*, nescio quomodo se tueri poterunt à processu infinito; postulo enim & hujus aliquam credibilitatem, & dein illius, hanc hujus confirmantis: Quòd si fortè sistant hîc ratione evidentiæ, tollunt formalitatẽ objecti fidei. Frustra huc adducit *Bannes* suum *fortassis*, *Fortassis* inquit, *tale aliquid contingit in fidelibus, & tamen non experiuntur reflexâ cognitione hujusmodi efficientiam, sicut multa in nobis ex ipsis habitibus exercentur*

In 22. q. 1. a. 4.

37.

quorum

quorum habitus principia esse nesciunt plurimi in quibus sunt. Rogo enim, an ipse sentiat istiusmodi evidentiam à lumine fidei emanantem, qui non sentit lumen infusum? Si non, quid est, cur, quod negatur sibi, aliis largiatur? sed instat *in fideli quodam justificato, nemine prædicante, qui non crederet, nisi certò judicaret evidenter credibile; at istud judicium à lumine tantùm infuso habet, non à testimoniis extrinsecis.* Respondeo, quòd id rarò contingit, cùm autem fiat, Deum ipsum supplere vicem attestantis extrinseci, suggeren-

tem

tem quædam motiva credibilia, humanam fidem non excedentia, idque non intendēdo lumen priùs infusum, sed novum extraordinariè infundendo. Malè ergo respondet Bannes ad argumentum quoddam à se prolatum in 22 C. 1. a. 4. *Non esse necessarium duos actus distinctos convenire, ut quis prudenter credat; ita ut unus sit, videre credibile esse, & alter, credere; sed dum credit esse verum, simul virtualiter judicat evidenter esse credibile*; præterquam enim quòd non sufficit *virtuale judicium*, sed requiritur *actuale*, lumen fidei

semper

semper operatur cum eadem certitudine, *h.e.* cum eadem tranquillitate pacati animi, non ultrà incertis dubiſſve jactandi. At hoc judicium de credibilitate non eſt tam certum, ac eſt adhærentia fidei immota., ergò non eſcitur à lumine fidei. Dico ergo, quod Altiſſiodorenſis, *Licèt fides non innitatur rationibus mundanis, tamen quia Deus non videtur modò per ſpeciem, ideò indiget fides mundo tanquam ſpeculo; nec tantùm mundo eget ad probandum Deum eſſe, ſed ad credenda cætera mundana, ſive humanâ ratione. Non enim* 38. L. 3. Tract. 3.

enim crederet quisquam, nisi videret ea esse credenda vel propter evidentiam, vel propter aliquid hujusmodi ut *Aquinas.*

22.q.1. a.4.ad 2.

Dico secundo (at præfiscine) quod *Dominus Soto*, sanior factus, in apolog. contra Catharinum, de certitud. Grat. *Sentio præter specialem illam revelationem*, quæ ex privilegio (addo *verisimiliter*) *sacratissimæ Virgini, nonnullisque aliis sanctissimis facta est, nullus assensus, etiamsi communi testimonio Spiritûs Sancti sit ingenitus, illum pertingit gradum, ut omnem prorsus dubietatem adimat & ideo*

36.

aio non mereri nomen fideì, niſi more humano ſc. *quemadmodum homines civiliter loquuntur de fide & de ſecuritate*: non quòd aut fallacem *Spiritum* ſuppono, quem *ſanctum* eminenter, & ſingulari privilegio incommunicabilis attributi denomino; aut anxietate perpetuâ diſtortam animam exiſtimo, quam plerunque non ſine dubietate aliquâ credentem ſtatuo.

Dico tertiò, cum eodem *Soto*. *Licèt eò poſsit quis per gratiam Dei promoveri ſanctimoniâ, & rebus Chriſtianè geſtis, ut habeat pacatum animum; illa*

tamen nunquam est nisi moralis certitudo: quæ tamen ita sedat animum, ut illa intensissima opinio, quam nos homines vocamus fidem. Qui volunt, litigent de vocibus ex usu, si non abusu potiùs, admodum ambiguis, nec sensum capiant, quem possunt, *sanum*, cùm nolunt, qui *insanum* cupiunt. In singulis non hæsi, ne singula in luto posita vestigia cogitetis, æquitatem vestram, Amici, indolémque non minùs alibi sperantes, quàm postulantes hîc, ubi non nisi *moralem* fidei *certitudinem* asserimus, divinæ gratia

hau

haud detrahentes excellentiæ, aut, cùm vires suas non continet (quod, quantum scimus, ut plurimùm solet) aut eousque saltem non extendit, efficaciam, etiam ad indubiam evidentiam, pernegantes. 40.

Hoc unum restat, ut quam ergo certitudinem fidei tribuamus, planiùs fateamur: eam nempe quam *adhæsionis certitudinem*, sive, ad monitum Durandi, *firmitatem* diximus, quæ nihil aliud est, quàm pia in voluntate affectio, certiorem faciens conclusionem Theologicam, quàm aut naturale, aut rationale, principium 41.

Lib. 3. dist. 23. q. 1

ex quo deducitur, posterius illud semper requirens, & intellectum ultra illius evidentiam, ex imperio suo, sibi subjiciens; quam affectionem augeri posse, & auctam esse sæpè, existimo, vel ex pleniore revelatione divinâ intellectum feriente, vel ex auctiori gratiâ intendente, affectum pulsante, promovente voluntatem; utrâque antecedenti fidei indultâ propter conjuncta sui operúmque bonorum *merita* (non enim defugio vocabulum à Patribus usitatum, quo sensu curiosiùs exquirant, quibus scrupulũ injicit) nam sic ferè Latinus

tinus Chryſoſtomus: *ſicut oleum lumen lampadis fovet: ſic bona opera fidei confidentiam ſubminiſtrant.* Hom. 52. in D. Mat.

Hæc ſunt (chariſſimi mei) quæ liberiùs ſcripta nonnullis videantur, & pro *heterodoxiis* ſaltem (ſi non, apud incautos, pro *hæreſibus*) cenſenda; quæ tamen ſingula ferè, ut videtis, ſuos patronos habent, aut inter Patres, aut melioris certè notæ ſcholaſticos, quicquid alii ſentiunt, in fundamento non temerè reſpuendos: me nihil aliud feciſſe jacto, quam ῥάπια quædam variegata conſuiſſe, & in

epiſtolarem quendam centonem conformaſſe : nec enim; ſicubi aliquid benè dictum invenio, contemnendum ſentio; quòd inter ſequiùs dicta, aut minùs cohærentia, collocatum; quicquid ſit, cum curâ eximo, in mearum perſuaſionum familiam adopto, & inter congeneres aſſertiones compono. Intereà tamen alienam fidem non ex meâ metiar ſententiâ, nec in pinnaculis cœleſtium ſpeculationum conſiſtentes ad *Rationis vallem*; & humanarum cogitationum planitiem, dejicio; fruantur pignore futuri præmii, quibus

42.

quibus ſic Deo placuit ſatisfare, & excellenti gaudeant arrhabone, qui matutinâ poterant obſervantiâ demereri: at nos humi repentes tamen, & terreſtria captantes, caveant ne ſuperbiæ pede conculcent, quos honeſtius eſſet (& tutius fortè) demiſſâ manu auxiliatrice, ſublevare. Quod ad vos ſpectat, *A. A.* lectiſſimi, nec me cœcum ducem ſequi jubeo, nec conſultori dubio auſcultare: ſiqua ſunt, quæ lecta, obſervata, explorata, veſtrum obtinebunt calculum, pro veſtris habeantur; cætera, quæ mi-

nùs probata fuerint vobis, aliíſve, abſque omni partium ſtudio judicantibus, in me rejicite, quæ niſi, convocatis plurium argumentorum copiis, extra controverſiæ aleam
43. ſtatuero, authorem ſpectate ad Eccleſiæ Catholicæ pedes provolutum, quæ aut præter animi intentionem erranti condonabit, aut reum, meritò, at leniter tamen, ſperatur, caſtigabit. Valete, & quæ ſuperſunt de *Gratiâ ſalutari* diſſerenda, prout hæc arriſerint, brevi expectate.

R. M.

Epistola Secunda,

DE

Gratiâ Salutari Resistibli.

Quæ ad sensum

Ecclesiæ Catholicæ

asseritur.

Summarium.

1. *Periculum* Doctrinæ Janseniticæ, *præsertim reformatæ apud* Calvinistas.

2. *Cujus Catechistes acerrimus* Maresius *inter* Batavos.

3. *Difficilis quæstio, quæ Gratiæ & Libero Arbitrio contermina; Ad* Novatorum *tamen impetum reprimendum necessariò differenda.*

4. Augustini *nomine abutitur* Iprensis Jansenius; *Portentosa cujus dogmata in fasciculum collecta, & ab* Ægidio Thybault *refutata.*

5. *Subductæ nonnullorũ sũmulæ, & censurâ notatæ, &c. De* Divinis præ-

præceptis; Ignorantiâ invincibili; De originali justitiâ Angelorum & hominum, & ad supernaturalem beatitudinem ordinatione necessariâ (*fundus hic* Jansenianæ *Theologiæ*) *De* originalis peccati traductione physicâ; *De* Christi intercessione; *De* gratiâ *denique* efficaci, & irresistibili, *per Epistolam oppugnandâ.*

6. *De primitivâ hominis conditione* Antithesis *formata.*

7. *Alia de Originali labe, ex* ordinatione *potiùs quàm* necessitate, *transmissâ.*

8. *Favet articulus* Anglicanus *possibili resistentiæ, thesi tertiæ conficiendæ accommodus.*

9. *Gratia quid: Quintuplex gratia* Jansenizantium Calviniſtarum *admittitur.*

10. *Salutaris gratia quid, &c.* 11. Dor-

11. Dordracena *ſententia ſaniori* Remonſtrantium *adverſa.*

12. *Statur à parte* Remonſtrantium, & Hieroſolymitana *rejectio Gratiæ, Mat.* 23. *diſcutitur.*

13. Contra-Remonſtrantium *reſponſa diluuntur*; Origenis *aſſenſus*, & Irenæi, *procuratur*; Dordracena *diſtinctio, de voluntate* ſigni & beneplaciti, *confunditur*; Twiſſus *ab* Arminio *refellitur*; *Impotentia civium abſoluta fruſtrà ſupponitur*; *Secundo* Adamo *detrahitur, dum primo virium reparatio denegatur.*

14. *Adjecta quædam* Remonſtrantium *ſententia de viribus* Adami *cùm acceptis, tum amiſſis.*

15. *Reatus emergens ex pœnâ præmiſſi peccati non ha-*

habetur culpabilis.

16. *D.* Irenæus *libertatem animæ congenitam vindicat.*

17. Sphinx, *an.* Oedipus, *sit* Jansenius, *nescitur*; *Certè* χρησμῷ ἠνιγμένῳ, *videtur quòd loquitur*; *cujus oraculum explicatur.*

18. *Alio adhuc sacri Canonis testimonio thesis munitur*, Act. 7. 51. *quod tamen* Chrysostomus *aliter interpretatur.*

19. Calvinistarum *distinctioni, de gratiâ* internâ & externâ, *occurritur.*

20. Twissi *incuria*, *si non in Sp. S. calumnia.*

21. *Aliter* Dordraceni, *aliter* Primitivi Patres, *de Gratiâ pronunciârunt*, Justinus Martyr, D. Basilius, Origenes, Augustinus.

22. Con-

22. Contra-Remonſtrantes *in S.S. citandis* ingenioſi *magis, quàm* ingenui.

23. Tracti & docti παραλλήλως.

24. *Ad queſtionem* Mareſii *reſpondetur.*

25. Hierocli tractio, ἕλλαμψις, δεῖξις; D. Auguſtino Trahi, audire, & diſcere; *Attrahere, allicere.* Tertullianus *molliter vertit* ἑλκύειν, adducere.

26. *In idem recidit quod S.* Baſilius, &, *ex* Auguſtino, Gregorius, *quamvis aliud ex eodem* Davenantius, Sar. Epic.

27. *Contra* irreſiſtibilitatem *argumentorum copia explicata.*

28. *Fluctuant adverſarii in arbitrii libertate, quam, cùm auferre nequeunt, nolunt ponere.*

29. *In-*

29. *Indulgentiores hac in causâ Patres antiqui*, Justinus Martyr, Ambrosius.

30. *De Angelorum obsequio, praeter vulgi sententiam, nonnihil conjicitur, quod non fidenter asseritur.*

31. Ἀσύστασα Remonstrantium Dordracenis *objecta.*

Ad

Ad Eosdem
DE
Gratia Salutari Resistibili.

NOndum factus sum *A.A.* tam turpis mei adulator, palpatórve parùm verecundus, ut, quæ *De Fide Rationali* transmisi nuper, vestrísque liberè subjeci judiciis, credam vobis placuisse omnia, &, quæ sum pollicitus *De Gratiâ*, at prelum ita instanter evocare.

Video

Video me in amicitiæ vestræ quandam quasi decipulam incidisse, & obæratum: promissis, justiùs an benigniùs nescio, captum detineri: Liberabo me, si aliter fieri non possit, etiam cum nominis, nunquam magni, periculo: novi enim quibus necesse habeo displicere, dum vobis placeam (nec potest quisquam tali placere populo, cui placet veritas) quamvis (quod ingenuè fateor) nisi æquè prodesse sperem, ac placere, aut Scriptorum pœniteret, aut, quorum non pœnitet, inter adversaria, nulli unquam sectæ factioníve, no-

nocitura, libentiùs rejicerem. Sed in fluctus medios eundum est, & cum qualicunque difficultate vel rerum, vel hominum, sub veri auspiciis, ut ab omni suspicione *Tyrannidis* redimatur *Gratia*, magno animo colluctandum. Serpit virus, *Jansenitic-* 1.
um, dicam, an *Calvinisticum*? & specioso *D. Augustini* nomine, invadit animos nihil interim hostile metuentes: Suppresso paulisper, haud extincto vereor, in *Flandriâ*, *Galliáve* incendio, occupavit *Bataviam*, tentat *Angliam* salutari præsidio fermè destituram;

Inde

Inde eſt, quòd excepiſtis nuper traduces illas *Regiportanas* (ut putatur) *Epiſtolas*, crudis undique calumniis refertas; ubi tamen *Doctiſsimorum Patrum* Reſponſis, Apologiis; Replicatis, per quæ nobis temperantur plurima, & periculoſè minùs propinantur, aut *idioma* deeſt *Anglicum*, aut animus potius noſtratium liquidus, & à ſtudio partium ſeparatus: ſic, more ſuo, *Errori* ſtruit viam *Calumnia*, parùm fidei aliàs reperturo.

Τοιόσδε λόγους ψιθύρους πλάττων,
Εἰς ὦτα φέρει πᾶσιν ὀλυσσεὺς,

Καὶ

Καὶ σφόδρα πειθει.

Pari methodo imposuit suis alibi *Maresius*, *Ecclesiastes* utcunque *Groninganus*, scriptor sanè parùm *Canonicus*, qui versipellem fecit *Jansenitarum Catechismum*, Latinitate donavit, auxit scholiis, eundémque titulo *Catholico* adoptavit: quam opellam *Gratiæ* quendam *Epicyclum* nominat, & *Circulum deferentem*: in quo nempe movetur suæ *Mercurius Theologiæ*, at incertis adeò gyris & strophis, ut nihil constat *Theoricam* legentibus, nisi, quod de *Planetâ* omnium fallacissimo rarò nobis tradunt 2.

tradunt *Aſtronomi*, in *Solis*, lucidiſſimo ſcilicet *Veritatis*, corpore, quaſi maculam quandam apparere. Viro interim longè magis ſuis *Cateshiſtis* Catholico, verè pacifico, *Hugoni Grotio*, alicubi, ſc. humanum arbitrium *irreſiſtibilis Gratiæ* dominio ſubducenti, aliáque ejus aſſerenti privilegia, *Pelagianiſmi* affigit notam *Papa Batavus*, *Romano* ſemper, quà tali, ex diametro oppoſitus; Antiquis idem facturus *Patribus*, quorum verba & ſenſa ad *Epicyclos* ſuos & *Phænomena Gratiæ* arripere nequeat, & contorquere. Nec tamen

men hunc κατὰ πόδας persequendum suscepimus, propiora nobis habemus nomina, Divinæ *Gratiæ*, sub patrocinii prætextu, haud quicquã minùs inimica, à quorum superstitioso cultu liberandam duximus, & *Voluntatis arbitrio*, cum debitâ reverentiâ, modestâ scilicet, magísque acceptabili, conciliandam.

At quibus quantísque in anguſtiis versamur, qui Theologicam hanc præturam aggredimur; qui salutaris gratiæ, humanique arbitrii vindicias decernimus, præpotentinimis, *h.e.* proprio olim docuit exemplo *D. Augustinus* 3.

nus de Peccator. meritis & remissione contra Pelagianos l. 2. ubi ait, *Ipsa ratio, quæ de iis rebus iniri potest, quemlibet nostrum quærentem vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamur: rursùs, ne liberum sic asseramus arbitrium, ut superbâ impietate ingrati Dei gratiæ judicemur.* Quæ ingenua venerandi Patris confessio, & singularis modestia, nobis primùm sublimitatem hujus controversiæ speculantibus pudorem incusserat, & ab arduo tanti operis molimine planè absterruerat, nisi

nisi effrenata *novatorum* audacia, & importuna satagentia, Patres, Concilia, ipsúmque sacrum Canonem advocantium in *Maneticæ* nempe insaniæ subsidium, & *Stoïcismi* patrocinium, invitos (quantum!) reluctantésque protraxisset. Non ero ambitiosus exagitator nominum, taceo cæteros, sit instar omnium unus *Fansenius*, non *Gandavensis* ille, sed *Iprensis* Episcopus, cujus posthumo fœtui nomen *Augustinus*, *Sanctum* forte noluit appellare, nec decuit quidem, quippe qui *nec modestiâ Sancti Augustini, nec*

4.

reconditam ſapientiam, nec inhærentem ſacris literis ſententiam, nec Theologicum denique genium ſpirat, ut rectè monet *Egidius Thybault Lovanienſis* præfatione habitâ ad Theſes Theologicas. In octodecim articulos compegit hic Janſeniana dogmata, μορμολύκεια, pleraque, & portenta mera pſeudo-theologiæ. Mitto hæc: *Deum verè & propriè obſervatu impoſſibilia præcipere, atque ob ea non ſervata pœnas exigere: Ignorantiam invincibilem non excuſare à peccato delinquentem.* Articulus primus, *Janſenianæ* prorſùs fun-

fundus Theologiæ, hic est. *Hominem, uti & Angelos, ita in justitiâ originali fuisse conditos, ut aliter condi non potuerint, neque ad supernaturalem beatitudinem non ordinari, adeòque visione beatificâ non donari, si,* quod facillimè poterant, *sine culpâ in innocentiâ perseverâssent.* Quare quatuor libris summâ contentione negat, salvâ Dei justitiâ, hominem, aut angelum, sine gratiâ & supernaturalibus donis, in statu puræ naturæ condi potuisse, ... sc. *Quia Deus nihil potest facere, quod in suo ordine non sit: inordinata autem foret*

creatura intellectualis niſi in ſtatu Gratiæ crearetur: ſic *Elucidatores Catechiſtici* ſenſum explicant *Iprenſis Epiſcopi*, non advertentes interim *ordinem* illum, quem phantaſticè ſpeculantur, non eſſe creaturis collectivè ſumptis *intrinſecum* & *neceſſarium*, quatenus à Deo creante abſtrahunt, ſed ab eodem *inſtitutum liberè*, cui ita ordinanti ſubmittunt jugum, placidéque ſubminiſtrant. Nec ſecundò, de *Ethnicis Philoſophis*, illis virtutum moralium ectypis perfectis, rectè judicant, qui, ſi tales creati eſſent, quatenus ad virtutes

tutes intelligo actionibus debitis & circumstantiis exercendas, excluså prorsus δειδαιμονίᾳ omni, ac εὐδαιμονοθηρευτείᾳ, nec à *mediocri hac gratiâ* facultatéve excidissent, extra ordinem tamen creaturarum intellectualium, censentibus Jansenitis, subsisterent, & inter bruta prorsus animalia vescerentur.

Secundus hic, *Hominis primitùs conditi ea fuit indispensabilis conditio, ut, si aboriginali justitiâ peccando desciviſſet in posteritatem omnem connaturali generatione propagandam, non ex Dei statuentis arbitrio, sed ex rei naturâ*

necessariò peccatum derivaret, eo prorsus modo physico ac reali, quo fons vitiatus rivulos infectos fundit, leprosus leprosum gignit: Justitiam verò, si in eâ stetisset, non hac ratione transfunderet, sed eâdem lege ejusdem essent necessariò participes posteri, quâ ipse eam à Deo conditore acceperat, qui nimirùm, nullâ præeunte culpâ, aliter homines condere non posset. Ad septimum, brevitatis ergô, transilio. *Christum non magis orâsse Patrem pro infidelium, aut justorum, non perseveraturorum, salute, quàm pro Diaboli.*

Ut-

Utque tandem, Amici, moræ veſtræ pretium habeatis, & rationabile ſaltem præmium patientiæ, nec inanem nobis recitandi operam meritò exprobretis, cogitate obſecro, quales theſis noſtra ſit adverſarios habitura, quos videtis pulchro hoc ſtipatos ſatellitio, cinctos comitatu. Sequitur enim articulo octavo, *Nullam omninò in hoc ſtatu naturæ lapſæ dari gratiam ſufficientem, quæ ſimul efficax non ſit*; nono, *Non poſſe hominem gratiæ reſiſtere, eámque deſerere, ſi velit; adeóque abſolutè neceſsitari, ſive ad bonum, ſi gratiam*

tiam habeat; sive ad malum, eâ si careat. Quorum utrumque, favente numine, nec rationi rectæ sanæque consonum, nec indubitatâ Patrum authoritate firmatum, nec infallibili denique sacrorum Codicum prærogativâ insignitum, speramus nos hoc conatu literario, brevi quamvis, haud infælici probaturos. Interea temporis pauca hæc præmittenda duximus, tanquam leves auras explicandæ theseos, animíque nostri nuncios emissitios.

6. Primò, *Hominem fuisse primitùs conditum ad imaginem*

ginem Dei, h.e. *purissimâ anima virginis substantiâ, integerrimis facultatibus, intellectu sc. & voluntate* (more nunc communi loquor, qui aliàs soleo, *Scaligeri*cliens, nullas rationales facultates ab animæ substantiâ distinctas agnoscere) pergo, *justitiâ & sapientiâ originali imbutum, liberrimo arbitrio, promptissimo ad bonum, ad malum possibiliter inclinando; ita conditum, nullâ naturali necessitate, ad supernaturalem felicitatem ordinatum, non cogente hoc divinâ justitiâ, sed ineffabili misericordiâ largiente.* Contra *Jansenium.*

7. Secundò, *Hominem, si in primitivâ hac puritate perstitisset, eandem fuisse posteris transmissurum, lapsum, originalem animæ labem contraxisse, eámque posterorum singulis* (quantum scimus) *si unum Christum θεάνθρωπον excipimus, æquâ lege delegâsse, séque & suos æternis cruciatibus addixisse, ordinante hoc divino beneplacito,* ἀμαρτία γὰρ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου, *naturâ rei minimè necessitante.* Et hoc contra *Jansenium.*

Ad Rom. 5. 13.

8. Tertiò, *Hominem originali contagione correptum, absque gratia Dei, quæ per Christum est, eandem præveniente*

veniente ut velit, & cooperante dum vult, ad pietatis opera facienda, quæ Deo grata sint & accepta, nihil valere. Ipsissima ferè verba sunt *Ecclesiæ Anglicanæ* in *Synodo Londinensi, An.* 1552. Quæ tamen pergit, & insequente articulo prærogativum quoddam dignatur omen, & de jure-vocatis Centuriis statim ad suffragia citandis spem nobis tribuit certissimam; verba sunt hæc, *Gratia Christi, seu Spiritus sanctus, qui per eundem datur, cor lapideum aufert, & dat cor carneum; Atque licèt ex nolentibus quæ recta sunt, volentes fa-*

faciat, & ex volentibus prava, nolentes reddat, voluntati nihilominus violentiam nullam infert. Quod, ſiquid intelligo, quamvis actualem voluntatis conſenſum ponit, ſupponit tamen poſſibilem reſiſtentiam, nobiſq; ſuffragatur negantibus, *Gratiam ſalutarem eſſe vim irreſiſtibilem.* Sed ad rem.

9. Per *gratiam* in genere volo, *Quicquid præter naturæ vires in Chriſto Mediatore reſtitutas, animæque potentias redintegratas, donatur à Deo, quovis modo promovens hominem ad ſalutem æternam, ſive removendo prohibens, ſive pro-*

proponendo conveniens, ſive intellectum illuminando, ſive voluntatem auxiliando, ſive affectus ſanando, totúmq; hominem, vel quamcunque animæ ſuæ partem, facultatémve, ſi vultis, in conditione ultra naturalem & creatam ſtatuendo. Amplector etiam quintuplicem gratiam, quam ſe à *D. Auguſtino* mutuare adverſarii, Janſenizantes ſc. Calviniſtæ profitentur, *prævenientem, præparantem, operantem, co-operantem*, & quod ultra noſtram cauſam progreditur, *donum perſeverandi*: duas primas ad inferendam ſubjecto capacitatem

tem futuræ donationis requisitas; tertiam à quartâ, nisi interveniente convertendi difficili morositate, obstinationéve immobili, nunquam separatam.

Nec has tamen diversas gratias, sed unam eandémque, variam & multiformem, monente hoc *Tertulliano, adverſ. Jovinian.* quæ à Petro Apostolo dicitur *gratia multiplex*, & significantiùs adhuc Græcè, πολυποίκιλος.

Salutarem gratiam brevissimè definio τὸ περισσεῖον τῆς χάριτος, καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης, sunt Beati Apostoli verba ad Rom. 5. *abundantiam*, vel

10. v. 17.

po-

potiùs circumfluam redundantiam *gratiæ & donationis justitiæ*, quam accipientes *in vita regnabunt per unum Jesum Christum.* commate 17.

Sententiarum Magister, & ferè omnes Scholastici, dividunt hanc in *operantem* & *co-operantem*: *Operantem* statuunt hominis voluntatem præparare, ut velit bonum; *co-operantem* adjuvare, ne frustrà velit. In idem recidunt *prævenientem*, & *subsequentem*; *excitans* & *adjuvans*. *Lib. 2. Dist. 26.*

Quid sit *vis*, quid *resistentia*, consulendi sunt Naturales Philosophi, sunt enim termini in Physicâ

ſicâ nati, Metaphoræ ductu in coloniam tranſlati, factíque tandem municipes Theologiæ. Status controverſiæ eliciendus eſt non ita ex Patribus *Loyolitis* & *Janſenianis*, (quorum utrique ſuos habent è noſtris aſſeclas, pari privilegio, quantum ad homines, longè impari jure, quantum ad *Veterum Patrum* ſententiam, *Sacri Canonis* αὐτουργάτειαν, rationiſque nunquam novæ, ex quo primitùs homini, ad imaginem divini intellectûs formato, injecta fuerit, immobilem firmitudinem) ac ex oppoſitis *Remonſtrantium* & *Contra-*

3. & 4. *Doct. cap.* 8. *Art. de Converſ. modo.*

tra-remonstrantium sententiis. Posteriorum Diva Tutelaris, *Synodus Dordracena*, metuens sc. ne Spiritus gratiæ cum hominis voluntate, tanquam *Retiarius* cum *Mirmillone* commissus, ni victor evadat, non imbecillior judicetur, ut facetè quidem & appositè *Tilenus* rejicit eos qui docent, Deum in hominis regeneratione eas suæ omnipotentiæ vires non adhibere, quibus voluntatem ejus ad fidem & conversionem potenter, & infallibiliter flectat; sed positis omnibus gratiæ operationibus, quibus Deus ad ho-

Not. ad Can.

II.

hominem convertendum utitur, hominem tamen Deo, & Spiritui S. regenerationem ejus intendenti, & regenerare ipsum volenti, ita posse resistere, & actu ipso sæpe resistere, ut sui regenerationem prorsus impediat, atque adeò in ipsius manere potestate, ut regeneretur, vel non regeneretur. Ad quam tamen sententiam propiùs accedunt Remonstrantes, quorum in Collatione Hagensi hæc ferè sunt verba, *Agnoscimus quidem irresistibilem quandam vim Spiritûs in intellectu, quando Deus intellectum illu-*

Jo. Malder. in Anti-Synod. c. 8.

minans

minans voluntatem suam patefecit, & in corde, quando is corda nostra pulsat; sed gratiam eam, quâ voluntas nostra ad bonum determinatur, & Spiritus S. in nobis actum fidei efficit, totúmque opus obedientiæ quam à nobis Deus in Evangelio exigit, vocamus resistibilem, quia illi homo sua voluntate potest resistere, & ejus actum impedire; & infra. *Gratia Dei non ubique, neque semper resistentiam omnem superat in omnibus, in quibus efficaciter vult operari.*

Stamus nos à parte *Remonstrantium*, & in Scri- 12.

Scripturæ primùm clientelam ſuſcipimur, S. Mat. 23.37. *Jeruſalem, Jeruſalem, trucidatrix Prophetarum, & lapidatrix eorum qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare liberos tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſtis?* ἠθέλησα, καὶ οὐκ ἠθελήσατε, voluit Deus, noluerunt Judæi, quorum *nolle* erat *reſiſtere*, ſive reſiſtentia ſumatur *negativè*, quæ conſiſtit in incapacitate ſubjecti ad recipiendam formam, erant enim, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, ſicut de Gentibus lo-

loquitur D. Paulus, *alienati à vitâ Dei per ignorantiam.* Legis periti sustulerunt iis *clavem scientiæ*, ut queritur Christus Luc. 11. Sive secundò sumatur resistentia *privativè*, quâ subjectum, quantumvis aptum ad recipiendam ab agente formam, aut neutiquam ei, aut ægrè, cedit, erant enim σκληροτράχηλοι, καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ, *durâ cervice, & corde incircumcisi*, quod iis exprobrat S. Stephanus Act. 7. Sive denique maximè propriè capiatur, hoc est, contrariè, quâ quidpiam actione suâ cum adversario con-

Ad Eph. 4. 18.

v. 51.

congreditur, ejuſqúe vim contra-pugnando, quoad poteſt, debilitat, aut quod non omninò poteſt, tentat, cum *D. Hieronymo* loquor, contraire ſatagit, *Reſiſtere enim Deo dicimur, cùm repugnare ejus diſpoſitionibus conamur.* *L.9. in Job c.2.* *Calvino* dicitur *diabolicus hominum furor*, qui Deo reluctari non dubitant. *Trucidarunt prophetas, nuncios lapidârunt*, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσαντες, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσαντες, *conculcantes filium Dei, & ſpiritui gratiæ contumeliam facientes.* *Harm. in Evang.* *Ad Heb. 10.29.* Quid ad hæc adverſarii? Primò

13. aiunt, *Non dici in textu quòd*

quòd ii quos Deus per internam operationem spiritûs vocare voluit, congregari noluerint, sed tantùm quòad Jerusalem, i.e. *primores urbis tum in politiâ, tum in Ecclesiâ, noluerint*, h.e. *obstiterint, quò minùs Christus eorum liberos* i.e. *cives & discipulos congregaret.* Quos certè suspicor huc adductos, quoniam Christum ad Scribas & Pharisæos conversũ διαῤῥήδην iis, Væ suum multoties denunciâsse observârunt; sed curiosiùs intuentibus novahîc videatur apostrophe, quæque ex præcedente comnate, tutiùs asseratur. *Amen, dico vobis, venient* Act. Remonr. cir. Art. 4. Matth. 23. 36.

venient hæc omnia super generationem istam, quam obsecro, scribarum tantùm & Pharisæorum? imò eorum potiùs; *quibus relinquetur domus deserta*, quod in sequente versiculo Christus comminatur, quódque fatali totiùs urbis excidio, statò tempore, reliquos æquè omnes ejusdem incolas intra amplioris judicii turbinem corripuit. Nec quidem *Genevensis Magister* negat, hoc posse tam ad *totam gentem*, quàm *scribas* referri, quamvis de his potiùs interpretatur, à *quibus*, ait, *maximè impedita fuit collectio*.

Harm. Evang.

Sed

Sed aliam adhuc rimam reperiunt, nempe, *Non posse ex textu probari, à Christo hæc dici secundum divinam ipsius & omnipotentem voluntatem, non autem secundum voluntatem ipsius humanam, quam habuit ut servus Domini, & Doctor Ecclesiæ*, vel, ut habet Perkinsius noſtras, *Christus hîc non loquitur ut Deus, sed ut Minister circumcisionis.* Non diffiteor quidem nullum hîc in respondendo esse Jacob: Arminium, qui ministro huic potestatem assuit baptizandi Spiritu sancto, gratiámque sufficientem largiendi, quem ergò

Def. sent. Rem. cir. art. 4.

Jac. Armin. Exam. Præd. Perk.

tempestivè monet Gulielmus Twissus in suis vindiciis, *Christum hanc potestatem habuisse non secundum humanam naturam, sed divinam.* Audiant tamen Perkinsiani manes aliter respondentes, &, si libuerit, Twissiani. Dicimus, Christum, cùm ait, *Quoties volui congregare*, non ad *personale* aliquod officium respicere, quod fuerat ipse in carnis œconomiâ executus; sed ad *ministeriale* potiùs, quo ab initio defuncti fuerant *Moses*, *Prophetæ*, aliíque omnes salutares nuncii, cuique etiam ipse tandem in personâ

ſonâ propriâ, quod non invitus concedam, clauſerat aciem, erat complementum: quaſi dixerat, *Prophetas deleguvi, at quoties trucidâſti? nuncios miſi, at quoties lapidâſti? ipſe veni, quem etiam rejeciſti.* Jam interrogo, Nuncióſne miſit Chriſtus ut homo? An non ipſe potiùs, circumciſionis, ut loquuntur, miniſter, à ſeipſo Deo erat miſſùs, vel, ut perſonis ſartum tectum ſervetur privilegium, ſummi patris mandato.

Quâ ergo miſit, veníſque, ipſe authoritate ut congreget, eadem vo-

 luntate,

luntate, h.e. divinâ, voluit congregare. Sed, ne meo rem agam remigio, sisto Patrum unum saltem, nimirùm *Origenem*. *Quomodo*, inquit, *hîc Dominus Jesus, quasi qui frequenter voluit congregare Judæos, non autem congregavit propter contumaciam nolentium credere, ita dicit, Quoties volui? cùm sit manifestum semel eum docuisse in corpore Judæos? Sed non solùm in præsentiâ, verùm etiam substantialiter semper Christus præsens fuit, & in Mose, & in Prophetis, magis autem & in Angelis ministrantibus saluti humanæ*,

mana, & per singulas generationes, & sic impletur, Quoties volui? Alterum adhuc, sc. D. Irenæum ... "quoniam *liberæ sententiæ* "ab initio est *homo*, & li- "beræ sententiæ est De- "us, cujus ad similitudi- "nem factus est, semper "consilium datur ei con- "tinere bonum quod "perficitur eâ quæ est ad "Deum obedientiâ, & non "tantùm in operibus, sed "etiam in *fide liberum*, & "suæ potestatis arbitri- "um homini servavit "Dominus, dicens, *se- "cundum fidem tuam fiat "tibi*, propriam fidem "hominis ostendens, quo- "niam

Lib. 4. adverſ. hær. cap. 72.

"niam ſuam habet ſen-
"tentiam ••• ſecundùm
"hanc igitur rationem,
"& ſuum proprium o-
"ſtendens dominus, &
"*ſui arbitrii*, ac *ſuæ pote-*
"*ſtatis hominẽ* ſignificans,
"dicebat ad Hieruſalem,
"*Quoties volui* ••• &
"*noluiſtis, &c.* Qui au-
"tem iis contraria dicunt,
"ipſi *impotentem* intro-
"ducunt *Dominum*, ſc.
"quaſi non potuerit per-
"ficere hoc quod volu-
"erit; aut rurſum *igno-*
"*rantem* Choïcos, ut ipſi
"dicunt, & eos qui non
"poſſunt accipere ejus
"incorruptelam.

Quin prodeat tandem

Dor-

Dordrechtanæ *Helena* Theologiæ, hîc sua celebret θεώρητα. Distinguunt iterum de voluntate *signi* & voluntate *beneplaciti*; Aiunt, Christum voluntate *signi* voluisse cõgregare, non *beneplaciti*. At non alibi se torquet magis, minúsque expedit, *Gulielmus Twissus*, famosus ille nuperrimæ *Reformationis* anteambulo, & *Parliamentariæ*, si Diis placet, *Tartareæ* rectiùs, & ex profundo erebi emersæ, *Synodi Prolocutor*. Primò inquit, *Mandatum Dei dici solet voluntas signi, at non est voluntas Dei propriè dicta.* Secundò,

Errat. 9. S. 7.

Mandatum Dei ſemper infallibiliter ſignificat quid à nobis fieri debeat, non ſemper infallibiliter ſignificat, quid Deus velit voluntate propriè dictâ. Egregiam planè theologiam, & *Synodica* doctrinæ felix augurium. Quod ad primum, ſi dici ſolet quod non ſit, quorſùm, quæſumus, tam affectato curſu captetur, *Twiſſe*, & hæreditario jure retineatur, tantus in Theologiâ ſolœciſmus, *Eſt & non eſt*, niſi ut de contradictoriis brevi in gratiam reducendis ſperemus feliciter, tuâve operâ reductis gratulemur. Sed ur-

urgeo. Est voluntas *signi*, ergò alicujus *signati signum*: *significat*, inquis, *à nobis præstandum aliquid, nec tamen interim à Deo volitum*. At cui, obsecro, præstare obligamur, nisi imperanti? à quo imperamur, nisi à volente? quid? verba *effutire*, aut modestiùs, *effari*, an rem peragi? nec enim mandatum hoc à naturâ Dei necessitatâ progreditur, sed liberrimi arbitrii beneplacito ordinatur. Pergis, *Nec ullam contradictionem, aut contradictionis speciem continent ista, Hoc debet à te fieri, hoc tamen à te non potest fieri*. Sed ista con-

tinent, mi Twisse, *Hoc vultà te fieri Deus; hoc tamen à te non vult fieri.* Sed ne de distinctione hac, quam mordicùs tenent, ulteriùs certemus, opportunè hîc reponit *Arminius. Esto ergò collectio ista per voluntatē qua signi dicitur, hujus voluntatis necessarium consequens, sive effectum, est auxilium sufficiens, quo & ipsi Judæi velle possint,* nam, ut optimè ait *Bellarminus*, cujus hac in re justissimus est hyperaspistes *Arminius*, *Quomodo voluit Christus, et ita voluit ut queratur de nolentibus, si eos quos sciebat per se non posse velle,*

De Grat. & lib. Arbitr. l. 1. c. 11.

non

non juvit ut posset velle? Cujus querelæ justitiam se abundè vindicâsse adversarii opinantur, cùm *impotentiam* istam à Deo minimè profectam aiunt, *sed ab ipso qui à Creatore suo sponte defecit, Adamum* proculdubiò intelligunt. Profusè interim secundo *Adamo* sua merita gratulantur, quasi tantum ille nostro omnium nomine mereri non poterat, ac prior demereri; nec depressas naturæ, gratiæve antiquæ, vires ad pristinum gradum elevare, parùm cogitantes à quâ *potentiâ* originariè decidimus, an ab eâ solùm quæ

ad

ad *perſeverantiã* conduxerit, an nõ ab eâ etiam quæ ad *reparationẽ* lapſûs, olim integrâ, ſufficiente, nunc aut mutilatâ, aut nullâ; quod tamen ſtatum controverſiæ diſtinguit, & alterutrius partis lucrum auget, minuítve. Siqua ab iis prolata huc ſpectare videantur, ſunt ambigu is adeò vocibus involuta, ut veritatem ſectantibus minimè ſatisfiat. Quæ adducunt *Remonſtrantes*, ſic ſe habent. *Adam tantùm accepit vires per quas lapſum poterat vitare, non tales per quas ex lapſu poterat reſurgere. Quas autem vires Adam non acce-*

pit,

pit, eas non amisit. Omnes verò actus qui Evangelio præcipiuntur, resurrectionem ex lapsu continent, ergò ad actus Evangelio præceptos præstandos, quatenus scilicet eo præcipiuntur, Adam vires non accepit. His adjicio. Ideò 14.
fortè non accepit, ne lapsum æquè ordinâsse cogitetur Deus, ac inculpatæ vitæ perseverantiam imperâsse. Nec quidem necesse habuit se ita solicitè providum gratiæ promum condum exhibere, viriúmve damna possibilia reparantium accumulatorem prodigum, ut quicquid homo aut

reg-

neglectu amittat, aut ludibundâ ſponte projiciat, ex immenſo gratiæ theſauro reſumat idem, & ſupernæ diploma benevolentiæ temerè laceratum aut reſarcire cogatur Deus, aut renovare: ſatis eſt, quòd, quem primitiva dignitas ſtabili nexu devincire non poterat, miſericordia, poſtliminiò reverſa, donatum denuò potentiâ liberâ, benevolè invitaret. Sed ad lineas, *Impotentiam* hanc quam ab *Adamo Judæi* legatarii exceperant, *judiciariam* eſſe originalis peccati *punitionem*, ipſi adverſarii, quantum ſcio, nul-

nuspiam diffitentur; quo concesso, rogamus quâ lege, quâve justitiâ, teneantur, eâdem operâ antiqui peccati pœnas luere, & novi simul reatum contrahere. *Non est enim* (ut rectè monent Remonstrantes) *officium hominis facere id, ad quod faciendum potentiam non habet, idque ex punitione divinâ præcedente.* Neque enim officium hominis, cui oculi sunt effossi à judice, esse potest, ut legat hæc aut illa mandata, & nisi faciat, ut novæ & gravioris pœnæ reum se esse fateatur. Addo hoc, Quàm scenica esset, & thea- 15. Def. Sent. cir. Art. 4.

theatrica benevoliaffectûs larva, si prædicaret Christus, eos se gallinæ instar sub alas congregare voluisse, quos milvi corripiendos unguli prospiceret, vel potiùs irrevocabili sententiâ à seipso excidio destinatos. Aliter explicat. D. *Irenæus* adv. Hæres. l. 4. *Aliud quod ait*, Quoties volui congregare filios tuos, & noluisti, *veterem legem libertatis hominis manifestavit, quia liberum eum Deus fecit ab initio, habentem suam potestatem, sicut & suam animam, ad utendum sententiâ Dei voluntariè, & non coactum à Deo,*

cap. 72.

16.

Deo; Vis enim à Deo non fit, ſed bona ſententia adeſt illi ſemper. Et propter hoc conſilium quidem bonum dat omnibus. Poſuit autem in homine poteſtatem electionis, quemadmodum & in angelis. Quibus ſiquid appoſitè, & ad rem, à S. Patre prolatum ſenſerimus, non uni tantùm *Adamo* aſſerit donatam libertatem arbitrii, & ſufficientiam gratiæ oblatam, ſed & eandem ipſam ad *Judæos* reducem, gratioſâ Dei largitione reſtitutam.

Sed eccum vobis *A. A.* tempeſtivè dicam, an importunè? *Sphing-Oedipoda Jan-*

Jansenium; nec enim utrum solvit nodum, an
17. nectit, scio, an utrunque, an planè neutrum; certè ludit operam, & in re
Com in loc. seriâ, *Augustini*, ut solet nomine, σχεδιάζει. Vo-
"luntatem istam con-
"gregandi, inquit, pleri-
"que intelligunt volun-
"tatem signi ... nam
"illi voluntati resisti solet
"ab hominibus, non autē
"efficacem, quæ semper
"impletur. Pergit, Quan-
"quam etiam de illâ ver-
"ba Christi vera sunt;
"nam per illam filios suos
"sæpe Christus congregare
"voluit, & reipsâ etiam
"invitâ Jerusalem, & no-
"lente,

" lente, & resistente, con-
" gregavit quoscunque
" ipse congregatos effi-
" caciter voluit ... Sed
" quia ille resistendi co-
" natus pœnâ dignissimus
" fuit, & plures ibi erant,
" quos obduratione, &
" desertione, dignos judi-
" caverat, hinc addit,
Ecce relinquetur vobis
domus deserta. Confe-
ramus, obsecro *A. A.* cal-
culos. Voluit *signanter*
(*Jansenizet* semel ex con-
dicto adverbium) Hiero-
solymitani *noluerunt*; Vo-
luit *efficaciter*, Hieroso-
lymitani *noluerunt*, *resti-
terunt*; Nolentes *ad sig-
num* non convertit, sed
præ-

præterit, imò pœnæ ſubjicit, tradit excidio: Ad *efficaciam* pertinaciter reſiſtentes, non invitat ad conſilium, ſed trahit ad præmium; Peccatum minus punit, majus coronat; *Æquivocam Urbem*, utriuſque horum reatus participem, (quidni veniæ itidem & gloriæ?) non caſtigat molliter, ſed demolitur, delet; Innumeros adhuc naſcituros incolas, ne *ſigno* quidem vocatos aut volitos, ruinis deſtinat, & efficaci *Gratiæ* triumphalem tumulum gratulabundus erigit capitum innocentium. Capiamus pignus hoc Janſenianæ

nianæ justitiæ, & misericordiæ exemplar Palestinæ Tyranno, ad *Bosphorum* usque *Thracium*, relegemus.

Non desunt adhuc plura sacri Canonis testimonia, quibus posset thesεως hujus veritas immobiliter stabiliri, siquod in vobis *A. A.* vacillantis animi dubium postularet, vel non læsa potiùs etiamnum patientia citari prohiberet. Non pigebit tamen, scio, unum adduci.

Act. 7. 51. *Duri cervice, & incircumcisi corde, & auribus vos semper spiritui illi sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos.* 18.

vos. Non dissimulo hîc *D. Chrysostomum*, de quo altum reperio utrinque silentium, aliorsum hæc, quàm ad conversionis moram, divertere, & sufficienti gratiæ oppositam contumaciam, ἀπεναντίας τοῖς ἐκείνῳ δοκοῦσι πάντα ποιοῦντες ἀεί, sed quænam sunt hæc? ὅτε γοῦν ἐβούλετο αὐτοὺς νηστεύειν, λιπαίνοντες ἐπλατύνοντο, ὅτε δὲ βούλεται αὐτοὺς μὴ νηστεύειν, τότε φιλονεικοῦσι νηστεύοντες. *Cùm quidem eos jejunare voluerit, saginati distenduntur; Cùm velit eos non jejunare, jejunant, contentionem amantes.* Patimur hanc, sed & aliam explicationem

nem amplectimur, ad quam, solari veritatis lumine circumfusam, aquilinæ Ecclesiæ spurii pulli claudunt oculos, & spontaneam sibi affectant caliginem. Sed incubemus pauliſper *Contra-remonſtranti Jovi*, & oracula auſcultemus. Distinguit hîc cum cliente. *Perkinſio*, Doctor *Synodicus* de gratiâ *internâ* & *externâ* (Infelix divinæ gratiæ divortium!) Per *externam* intelligit prædicationem verbi, prophetarum ministerium. Ait, *eos dici ſpiritui Sancto reſiſtere, qui huic miniſterio recalcitrant.* Summa est, *externæ* gratiæ

Errat. 9. S. 8. 19.

tiæ patitur reſiſtentiam, *internam* ſtatuit nunquam non efficacem; vel, ut in Oxonienſi Academia celeberrimi Profeſſoris verbis habeatis, *Reſiſtere convertendi poſſunt Spiritui Sancto externè per miniſtros ſuadenti, non internè per gratiam efficacem operanti: & qui ſequuntur irreſiſtibiliter pedo gratiæ trahentem, ab eodem reſiliant fiſtulâ tantùm verbi congregante.* Ingeniosè ſatis & eleganter, utinam æquè nervosè ac ſolidè Rogo. Ecquid intendit Spiritus Sanctus per *externam* gratiam, & verbi prædicati miniſterium

Lect. 4. De Converſ. modo.

um? Respondet *Twissus*, *intendit hoc ut medium externum.* Pergo. Omne medium est ad aliquem finem possibilem ordinatum, habétque in se intrinsecam potentiam efficacis concurrentiæ ad eundem finem, remotis impedimentis, assequendum; nec ab agente, præsertim intellectuali, applicatur, prævisâ impossibilitate finis, mediique potentiâ aut non omninò, aut frustrà, in actum eliciendâ. Dignatur *Twissus* aliqualem in medio hoc sufficientiam potentiæ, quam *secundum quid* nominat, *simplicem* haud

agnoſcit, quam ſemper defuturam judicat, niſi per internam cordis apertionem, ut aut actu convertantur, aut converti poſſint potentiâ proximâ. In quibus videtur gratiæ *internæ* potentiam proximam, & efficacem, *externæ* remotam, minúſque ſufficientem, aſſignare. Sed an non hic idem *Twiſſus* eſt qui alibi hanc potentiam remotam *impotentiam* potiùs, quàm *potentiam*, exiſtimat? quod ſi ſic, *Spiritus Sanctus* horreo loqui, *applicat medium, in ſe habens intrinſecam concurrentiæ impotentiam, ad finem præſcitum*

Errat. 9. §. 1. 20.

tum, impossibiliter producendum. Quo quæ major affigi possit divinæ misericordiæ calumnia, indigniúsve dehonestamentum prudentiæ? sed aliud hîc quærit diverticulum, & *Perkinsiano* nomine asserit, *Spiritum Sanctum per ministerium prophetarum operari gloriam suam, sed non semper conversionem nostram.* Balbutienti infantulo suggeramus verba, *velle* operari gloriam suam, *nolle* operari conversionem nostram.

Egregiam verò laudem, & spolia ampla reportat.

Hiccine ille Deus est, qui *Vivo*, ait, *nolo mortem peccatoris?* & tamen quod se *nolle* profitetur, in eo maximè, dicente *Twisso*, & frequentissimè gloriatur? At quantum abest à Spiritu Sancto; ut ex necessariâ miseri peccatoris impotentiâ, gloriam aucupetur, aut ex mustaceo hoc quærat laureolam? Quid ad hæc Patres *Dordraceni?* *Quot*
S.8.&.9. *quot per Evangelium vocantur, seriò vocantur. Quòd multi vocati non veniunt, & non convertuntur ... culpa est in vocatis ipsis, quorum aliqui verbum vitæ non admittunt se-*

curi,

curi, alii admittunt quidem, sed non in cor immittunt. Seriò etiam omnibus ad se venientibus, & credentibus, requiem animarum, & vitam æternam promittit. Siccine verò? Seriòne ii à Deo vocantur, qui ab eodem Deo, ex Dordracenâ sententiâ, seriò reprobantur? Eorúmne ipsorum culpa est, quo minùs veniant, quos Deus à peccatis, & originariâ impotentiâ, non solvit, & quo non solvente, venire nequeant? Num ab iis seriò fidem postulat quam quibus ipse non dat, habere non possunt? Num iis denique seriò vitam

æternam promittit, quos ipse æternæ morti destinavit? De conditione violatâ nequicquam contenditur, cùm à juristis ipsis, quanto magis à Judice Cœli & Terræ? *Conditio impossibilis pro non scriptâ habeatur.* Gratulor ideò Patribus hisce capaces animos, catholicismum Imperii, quibus licet, Deo *Termino* inoffenso, nullibi non *Ambarvales* suas ferias celebrare, & remotissima quæque maximéque oppositа, intra amplissimum ditionis suæ orbem amplecti, continere. Hoc antiquis non licuit, qui ferè

Instit. Imper. l. 2. tit. 14.

ferè semper divinæ gratiæ *externæ* vocanti *internam* etiam adjungunt operantem. *Justinus Martyr*, πυρωθέντες διὰ τοῦ λόγου τῆς κλήσεως αὐτοῦ. *Inflammati per sermonem vocationis suæ.* Gratia hîc *externa* vocat, *interna* cor vocati accendit. D. *Basil.* Ἐν εὐκαταφρονήτοις λεξιδίοις πολὺ τὸ ἐπαγωγὸν, καὶ πρὸς σωτηρίαν ἐφολκὸν, ἔχει τοῦ εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα. *In contemptibilibus dictiunculis multum habet adducens & attrahens ad salutem Evangelii prædicatio.* At non habet hoc, fatentibus adversariis, *externa* vocatio, ergo huic unienda

21. *Dial. cum Tryphon. Jud.*

est *interna* operatio. *Origenes, Anima humana boni spiritus recipit energiam, i. e.* inoperationem, *cùm & provocatur ad bona, & inspiratur ad cœlestia vel divina, sicut sancti Angeli, & ipse Deus operatus est in Prophetis, suggestionibus sanctis ad meliora provocans, & cohortans: ita sanè ut maneret in arbitrio hominis & judicio, si sequi velit, aut nolit, ad cœlestia & divina provocantem.* D. August. *Quanquam sibi quis tribuat, quod vocanti obtemperat, nemo potest sibi tribuere, quòd vocatus est.* Vocat Deus per gratiam

Ex vo. Ep. ad Rom.

ex-

externam, *internam* etiam habet vocatus, per quam vocanti obtemperat. Scio quid ad hæc omnia nobis reponen adversarii, coccysmum suum, & salutiferam theriacam; sunt enim *Chymicorum* instar, qui tegunt singula suo *Mercurio*. Dicent, Patres locutos hæc non de *sufficiente* gratiâ, sed *efficace* irresistibili. Τυφλὸν ὄνειρον, quo sibi placeant, nobis, nisi somniantibus pariter, vix imponent aliis ignota, inaudita nudè asserentes, à nemine, cui non æquè commodum quærendum est subterfugium pertinaciæ

naciæ, aut dicta quidem uſpiam, aut credita.

Præf. ad Apparat.

Jam quoniam, quod obſervavit noſter *Montacutius* ὁ πάνυ, dum ſcripturarum hi prætendunt αὐτοπιστίαν, ἀυτονομίαν, ἀυτεξσιότητα, & τὸ ἀνυπεύθυνον, ſuas ipſorum ληρωδίας ſolent incautis obtrudere, operæ erit pretium tentare ad ſanos ſenſus quædam reſtituere, & ab eorum inſaniâ vindicare.

Primum ſit hoc, D. Joh. 6. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater,*
22. *qui miſit me, traxerit eum.* Ergo aiunt, *venientes trahit, nec patitur reſiſtentes.* Certe hîc opportunè moneo,

moneo, quod sæpiùs observavi, *Quinquarticulanis* hisce *Contra-remonstrantibus* receptissimum esse, & in citandis sacri codicis testimoniis maximé usitatum, Quod è re sua futurum autumant, arripiunt temerè, aut omninò nullâ, aut superficiariâ, contextûs ratione habitâ, & orationis serie parum spectatâ; Nec alibi magis, quàm hîc, suum antiquum obtinent, sequente enim commate dicitur, *Est scriptum, in Prophetis,* Καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ τοῦ θεοῦ. *Et erunt omnes docti à Deo,* quasi παραλ-

ληλίζειν

λαλίζειν vellet Christus
23. ἐλκύειν & διδάσκεσθαι; Ita
ut *tracti* nihil aliud sit
quàm *docti* à Deo, & ab
ejus gratiâ instituti.
Quòd si urgeant, dictum
hîc πάντες διδακτοὶ, *omnes*
docti, at non sunt *omnes*
tracti, hoc est, conversi,
gratam nobis operam
collocabunt, qui universa-
litatem sufficientis gra-
tiæ statuimus.
(Quòd enim quærit *Mare-*
24. *sius*; *Quid prodesset homini-*
bus posse credere si vellent,
quum nunquam id ipsum
ex seipsis, *velle possint*;
Respondemus dupliciter:
1. Hoc prodesset sc.
ut in condemnatione hac
Deum

Deum glorificent, clamando, *Justus est Dominus in judiciis suis.* 2. Sufficit si ex Deo velle possint, & tamen non volunt, quamvis ex seipsis nec velint, nec velle possint.) Cujus gratiæ particularis efficacia, ab arbitrio hominis liberato dependens, immediatè sequitur, Πᾶς ὁ ἀκούσας, *Omnis qui audivit à patre, & didicit, venit ad me.* Ubi aliùs parallelismus, ἑλκύειν & μανθάνειν, *trahere* & *discere*. Nec novum hoc, Hierocles olim, quod à perspicacissimo *H. Grotio* observatum reperi, *tractionem* divisit in *activam* & *ac-*

acceptatam, illam ἔλλαμψιν, hanc δόσιν appellavit. Veriſſimè hoc, & Romanâ, ſive Chriſtianâ potiùs, fide profiteor, explicationem hanc ſuggeſſiſſe mihi verborum ſeriem, ignoranti prorſus idem à *Remonſtrantibus* ipſis in defenſione ſuæ ſententiæ indicatum, aut alibi reperiendum. Cum *Stapletono* ergo non recuſo decernere, quod habet ille ex *D. Auguſtino*, *Trahi* hîc nihil aliud eſſe quàm *audire & diſcere*; *Venire* nihil quàm *donum acceptare à Patre*. Cum Caſtellione Dialog. 3. *Attrahere* idem eſt quod *Allicere*, ut

De Grat. & lib. Arb. l. 4.

in

in *Osea* Deus, *Humanis funibus, loris amatoriis eos attraxi.* Cum clarissimo *H. Grotio, velle facere voluntatem Patris.* Aut, si hi minùs arriserint, cum *Tertulliano* ipso, qui ἑλκύσῃ in hoc loco vertit *adducat*, lib. advers. Praxeam. Nam, quod ait *Macarius Hom.* 1. οἱ ὁδηγούμενοι, καὶ ποιμαινόμενοι κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὑπὸ τῆς θεϊκῆς δυνάμεως. *Ducimur, & ut à pastore dirigimur secundum interiorem hominem, à divinâ potentiâ.* Quod S. Basilius. Πίστις οὐχ ἡ γεωμετρικαῖς ἀνάγκαις, ἀλλ' ἡ ταῖς τοῦ πνεύματος ἐνεργείαις ἐγγινομένη. *Fides est nullis* *In Ps. 115. 26.*

ne-

necessitatibus geometricis, sed spiritûs operationibus ingenita. Denique cum *D. Gregorio. Vis conversionis est affectio charitatis cordi infusæ visitatione Spiritûs Sancti.* . . . . . Cui facem prætulit D. Aug. Tract. 26. in "Joan. Nolicogitare te "invitum trahi (ubi de- "serit Magistrum Janse- "nius, cùm nuper dixerit "invitos Hierosolymita- "nos congregans) trahitur "animus & amore. Imò, "quod majus est, (cum Poëtis hac in re dispu- "tat de licentia) Si Poë- "tæ, inquit, dicere licuit, "Trahit sua quemque

"vo-

"voluptas, non *neceſsitas*
"ſed *voluptas*, non *obli-*
"*gatio* ſed *delectatio*, quā-
"to fortius nos dicere de-
"bemus, *Trahi* hominem
"ad Chriſtum qui *de-*
"*lectatur* veritate. Unde conſtat parùm commodè eundem Patrem citâſſe huc Sariſburienſem Epiſcopum in ſuppetias ſuæ ſpeciali Gratiæ occultè efficaci, apud quem *intùs loqui* ſit *trahere*, cùm & ibidem pateat eſſe tantùm *perſuadere*, quo tandem aliquando *reſiſtentia* amovetur, *reſiſtibilitas* non tollitur. *Expoſ. cap. 1. ad Colos.*

Quam hîc excepimus, eandem etiam in aliis S. Scri-

Scripturæ locis, à *Contraremonstrantibus* adductis, vel detortis potiùs, fidem expectamus, quibus refutandis impræsentiarum religio est aut vobis, *A.A.* ulteriorem aliquam in legendo moram, aut majorem mihi in scribendo creare molestiam. Superest tamen, ne ipse videar in stabiliendâ thesi prorsùs ἀσύμβολος, ut argumentum unum aut alterum
27. conficiam, & Rationis arbitrio cætera permittam.

Primò sic, *Quod in conversionis actu tollit hominis liberũ consensum, non est ponendũ. Irresistibilis gratia in conversionis actu tollit homi-*

nis liberū consensum, ergo.

Major hoc se firmat munimento. *Quod tollit actum obedientiæ humanæ erga Deum imperantem, non est ponendum. Quod tollit hominis liberum consensum, tollit actum obedientiæ humanæ erga Deum imperantem*, ergo.

Minor hoc, *Quod statuit* indifferentiam *impossibilem, tollit hominis liberum consensum. Irresistibilis gratia statuit* indifferentiam *impossibilem*, ergo.

In his adversarii, quod ad libertatem arbitrii spectat, mirè fluctuant, & motu incertissimo agitantur. In *Collatione Hagensi* 28.

sta-

ſtatuunt, actum ipſum credendi neutiquam liberum eſſe, aut ullatenus à libero hominis arbitrio proficiſci, ſed tam ipſum credendi actum, quàm credendi potentiam, à ſolâ gratiâ effici, & quidem ſic, ut non magis impedire poſſit homo operationem divinæ gratiæ (ita videlicet ut per eam actu credens efficiatur) quàm aut nativitatem ſuam, aut ex mortuis reſurrectionem impedire poteſt; Quorum ſequaces, cùm de arbitrio per lapſum deformato loquuntur, aiunt, corrumpi prorſus, *quoad agendi terminum ſalutarem,*

D. Prid. Lect. 4.

lutarem, licèt non quoad *radicem*. Limatiùs alibi, & morosè minùs, ubi duplicem actum ponunt, primum *agactum*, quo Deus ex nolente volentem facit; secundum *liberum*, quo volens operatur. Sed frustrà hoc, nam, ut rectè animadvertunt *Remonstrantes*, *Volitio ista, quæ ab alio solo producitur, propriè libera volitio non est, quia non est actus à voluntate liberâ elicitus, sed impressus in eam per potentiam irresistibilem.* Sed adhuc premo. Voluntas liberata vel determinat se, vel à primâ vi impressâ determinatur. Si prius, quam-

quamnam excepit à primo actu irresistibili influentiam? Si posterius, quorsum actus duplicetur, ubi simplex agens, si velit, effectivè operetur? nec enim voluntati posterior actus tribuitur, sed agenti primo, moderanti adhuc, & arbitrii liberi habenas cõtrahenti. Indulgentiores nobis Patres antiqui. Justin. Martyr. Αὕτη ἔταξεν ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ἁμαρτωλῶν ἰατρὸν δόκιμον. *Hanc* (nempe gratiam) *in mundo statuit probatum peccatorum medicum, pœnitentiam, pœnitentiam septuagies septies labentes sanare,* μόνον εἰ βούλοιτο χρήσασθαι τῇ τῆς μετανοίας

29.

Ἰανοιας βουλήματι, *Modò si voluerint uti pœnitentiæ voluntate.* Intendite animos. Datur primò resipiscendi voluntas, utcunque limitata, inclinata; non ita tamen quin maneat adhuc libertas operandi, *utendi*, &, penè dixeram, plusquam potestas resistendi, præsertim si βουλεύματι legatur (quod alii judicent) gratia erit non *imperans*, nedum *cogens*, sed *consulens*.

D. Ambros. *Operante Spiritu Dei juvatur arbitrium, non aufertur; & hoc agit gratia, ut voluntas peccato corrupta, vanitatibus obria, seductionibus cir-*

circumsepta, difficultatibus impedita, non remaneat in languoribus suis, sed per opem miserantis medici curata revalescat. Ad alterum membrum huic continuum, & indissolubili nexu sociatum, objiciunt nobis Angelorum obsequium necessarium. *Sancti Angeli*, aiunt, *non possunt non benè agere, & tamen laude obedientiæ propterea spoliari nequeunt, quia alacriter & sponte commissum sibi bonum assequuntur.* Sed non convenit inter oppositas partes de *obedientiæ* genere, de *absolutâ* disputant *Nordraceni*, de *mandatâ sub*

pro-

promisso vitæ & commina-
tione mortis rectiùs *Re-*
monstrantes, quam aiunt
Angelis jam in bono
confirmatis minimè con-
gruere, quia quibus præ-
mium obedientiæ jam
assignatum est, eóque
jam actu fruuntur, il-
lis frustrà adhuc præ-
scribitur ad præmium
consequendum obedien-
tia. Quid ego in hac re-
sentio, liberè profero.
Estque hoc : Angelos 30.
jam in gloriâ confirma-
tos habere, vel esse, in-
tellectus divinæ Majesta-
tis radiis illustratos, vo-
luntates in obsequium
raptas, incorporeas sub-

ſtantias ab omni labe poſſibili defœcatas, adeóque de divinâ naturâ participantes, ut quod priùs libero arbitrii motu, ab excitante gratiâ provocato, præſtiterunt, idem nunc, neceſſitante quadam naturâ elevatâ, ſive *virtute incommutabilitatis*, ut *Tertullianus* loquitur, (aut quiſquis author eſt Eccleſiaſticorum dogmatum) at etiam liberrimè exequuntur. Nec, fortè (nam nihil aſſero) in ſtatu hoc quid ſit Deus cras mandaturus, veluti ignorantes, expectant; ſed quæ in æternum facienda imperantur, ea omnia digeſt

Cap. 62.

ordine

ordine, classibus distincta, unitivo, *h.e.* intuitivo intellectûs συλλογιζομένης, nec tamen humano more ratiocinantis, actu præripiunt, &, dignatione divinâ, simul, quasi præsentia, speculantur; existentes, ὥσπερ μεγάλης βασιλέως ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα ἀφορῶσαι πάντα καὶ φράσουσαι. Frustrà hîc obganniunt adversarii, sequi, *Angelorum obedientiam, si non sit propriè dicta, non esse laude dignam.* Respondeo cum *Arnoldo Corvino*, si laus propriè sumatur, concedimus, ideóque omnes laudes, & speciosa encomia, quæ habent sibi

Philo Jud. de somn.

multicubi attributa, non ad Angelicæ obedientiæ præmium, ſed ad alacritatis noſtræ, & imitationis debitæ, irritamentum putamus ita magnificè prædicata.

Potui alia, ſed non expectatis, ſpero, ut epiſtolari compendio expediam omnia: ſummatim hæc.

21. Si Deus, in converſione hominis, gratiâ agit irreſiſtibili, ſequitur primò, quòd non alii converti poſſunt, quàm qui actu & reipſâ convertuntur. Secundò, Quòd non poterit quis antè converti, quàm reipſâ convertitur, quæ fuſiùs

fusiùs *Remonstrantes* persequuntur, & probant esse cum divinâ bonitate ἀσύγκατα.

Habetis *A. A.* periculosæ opusculum plenum aleæ, solicitatam quæstionem, ubi incautis saltem fit facilis hinc in Pelagianismum, inde in Manichæismum, & Stoïcismum, lapsus: Sed gratiæ *ductu*, non *tractu*, nisallor,

Ἔ Φυγον κακὸν, ἔυρον ἄμεινον.

Valete.

Epistola Tertia,

DE

VOLUNTATE

ETIAM

Ab ultimo dictamine Intellectûs

Liberâ.

Summarium.

1. VOluntas *frustrà Fato subducitur, quæ* Intellectui *dictanti subjicitur.*

2. Castor, Pollux, Helena, *ambigua navigantium* μετέωρα. *Intellectus, Voluntas, Appetitus, agentium* παρεάλληλα.

3. *Soli* Bonaventura & Gerson *Intellectum amovent, ut Amorem substituant.*

4. Intellectum & Voluntatem *esse ipsam Animam.*

5. I.C. Scaliger, Durandus, Buridanus (*si non ipse* Aristoteles) *tantundem censent.*

6. *Ut distincti tamen termini explicantur.*

7. *Ad electionem quæ requiruntur.*

8 *Contra imperium, vel dictamen coactivum, arguitur. Incommodum ab apprehensione* Voluntatis, *præsidio identitatis, evitatur.*

9. Pavonii *distinctio de imperio formali, & virtuali, excutitur.*

10. *Argumentum* Penotti *antecedaneum judicio, exacto eodem, appositè repetitur.*

11. *Voluntas à Naturâ distinguitur; quomodo eadem circa ultimum finem versatur.*

12. *Ut & circa fines subordinatos, præsertim ubi, majori bono derelicto, minus eligit, ut* αὐτουργάτειαν *exerceat.*

13. *Appetitus* ἀποτροπαῖος *de-*

depulsor Voluntatis, à dictamine vel consilio Intellectus.

14. A Penotto & Arriagâ *receditur.*

15. *Voluntas à medio solitario non cogitur.*

16. *Textus* Philosophi 3. Ethic. *ab omni suspicione liberatur.*

17. *Voluntatem tollit, qui dictamini summittit, opportunè monitum à doctissimo* Suarez.

18. *Voluntatem agere in se mediante Intellectu, non ita rectè affirmatum.*

19. *Arbitrium quomodo manus consilii.*

20. Aphrodisiensis. Voluntas Epimethis.

21. Philo *an iniquior Voluntati, inquirendum proponitur.*

Ad

Ad Eosdem

DE

Voluntate etiam ab ultimo dictamine Intellectûs liberatâ.

QUin *tertium* vultis, Amici, *cuneum*! *Triplex* certè *nodus* postulat, Nec tamen opus *bipenni Teucridâ*. Minori cum periculo in amplexu *Jovis Tonitrui* jacuit *Semele*, licèt eadem in fumum dicitur & cineres abiisse, quàm si nova credatur

Stoa

Stoæ, *Voluntas* te ſubmiſſa *Gratiæ*, invitanti quamvis, aut *funibus* eam *amatoriis attrahenti*. Qui tam *benigno* deſponſatam *exitio* nuper ſummovimus, ἄδωρον ἄδωρον, *ingratam operam* contuliſſe videamur, ſi facultatum omnium Imperatricem, & Dominam perpetuo dein ſervitio addiceremus. Vindicanda eſt ab inſultu domeſtico, & nativo ſuo jure munienda; *Conſilium* audiat, at non interim oppreſſa judicio *dictamini* ſubjaceat. *In Arce Animæ* & *ſolio* ſedeat *Ordinatrix actuum*, nec, nihil demerita, ad catenas iterum 1.

iterum & carcerem detrahatur. Cui dum *libertatem* ſuam & πρωτεῖον aſſerimus, Cæſareo monitu nobis interim cavendum novimus, & *A. A.* ſeriò præcavebimus, ne aut *pertinaciam pro telo*, aut *faſtidium pro muro* habeamus.

J. C. Sc. Ex. 307. ſect. 25.

2. Quod de *Dioſcuris* in flammas converſis fabulantur *Poëtæ*, quas aiunt, *geminas* apparentes, ſalutaria eſſe numina navigantibus, *ſingulas* autem mali aliquid & infauſti ominantia, eóque magis ſi terribilis illa, quantumvis uterina, furia, *Helenam* vocant, *geminas* haſce *flammas*

mas fugaverit; idem ego penè dixiſſem de *binis* animæ, ut loquuntur, *potentiis*, *Intellectu* nimirùm & *Voluntate*, rejectâ fabulâ, verè poſſe, & ſcitè affirmari; quæ *conjunctæ*, humano actui prælucentes, ſerena omnia & fauſta pollicentur; infelici autem diſſidio *ſeparatæ* turbata eadem, & in pejus ruentia: quòd ſiquando fatalis *Helena*, *Appetitum* ſcilicet *ſenſitivum* intelligo, ſe his inauſpicatò interſerat, & divinum illud intellectûs lumen, ipſúmque adeò *oculum voluntatis* (ut *Intellectum* appellat eleganter

ganter *Pavonius*) prodeat obcœcatum, quàm mirè homines *Nyctalopas* reddat, nocturnis occupatos tenebris, palpantes, præeunte nullo judicio *intellectûs*, captantes omnia, & plerunque peſſima proſequentes! *Intellectum* ergo neceſſariò requirì ad palmarium illum actum *Voluntatis*, *electionem* intelligo, ratione nullâ, quâ probari poſſit, nullíúſve authoritate eget, quâ debeat ſuffulciri. Soli ſunt, ut obſervat *Hurtadus*, qui communi huic, hodiéque receptæ, & jam verè paſſivæ, ſententiæ minimè

Diſp. de An. 14. ſ. 4.

ſub

ſubſcribunt, *Bonaventura* & *Gerſon*, qui *non tam ſcholaſticè*, ut ait, *quàm devotè, cenſent, in viâ unitivâ, Voluntatem, cognitione ſecluſâ, per amorem ardere in Deum.* Utrùm autem *moveat* tantùm, an potiùs *imperet Voluntati Intellectus*, quæſtio eſt, ὃ χθὲς ἢ πρώην nata, ſed quæ magna olim ingenia exercuit, & hodie etiam exercet adeò, ut lis adhuc ſub judice eſſe videri poſſet. In quâ tractandâ *duo* ſunt à nobis ſummam curam poſtulantia, ut *Intellectui* ſuam *dignitatem* vindicemus, & *Voluntati* ſuam ſacroſanctam *libertatem* 3.

tatem tueamur. Utraque hæc facilè me facturum existimo, si illa fecero non sibi mutuò dominantia, sed fraterno potiùs amore conjuncta, &, ut *Hippocratis* voce utar, ἠδελφισμένα. Id inprimis præmissum volo, quod vulgò minùs vendibile videatur, *Intellectum* ni-
4. mirùm & *Voluntatem* nec vires esse, nec facultates, nec potestates, nec accidentia, sive absoluta, sive relativa; nec realiter (ut loquuntur vulgò) à se invicem, nec utraque ab essentia animæ distincta; sed esse *ipsam animam*, principium sibiipsi αὐταρκὲς

qua

quæ se ad intelligendum promovens, dicitur *Intellectus*, ad volendum, *Volũtas*, quam vocat Magnus *Scaliger*, *Intellectum extensum*, *Intellectum promotum*. Idem ferè asserit *Durandus*, *Intellectus & Voluntas in nullo absoluto differunt, sed solùm per respectum ad diversos actus*; idem *Buridanus*, nec aliud quicquam ipse *Philosophus* 6. Ethic. cùm vocat προαίρεσιν vel ὄρεκτικον νοῦν, vel ὄρεξιν διανοητικὴν; non enim sentio duas potentias realiter distinctas legitimè posse de se mutuò concretivè prædicari. Quæcunque ergo in progressu

Ex. 307. s. 3.

Eth. l. 3. c. 2. c. 2.

greſſu ſum de his, ut aliquo ſaltem modo diſtinctis, prolaturus, de diſtinctione tantùm *rationis* omnia velim intelligi. Quibus in anteceſſum ablegatis, ut terminorum aliquam rationem habeamus, cum *Pavonio* dico.

5. *Voluntas eſt appetitus quidam univerſalis, habens pro objecto quodcunque bonum, habens proponentem objectum potentiam,* ut loquuntur, *univerſalem, nempe Intellectum, cujus objectum eſt omne ens.* Per *libertatem* intelligo indifferentiam quandam indeterminatam, *h.e.* irreſtrictam ad duorum terminorum

norum alterutrum, ſive duos *actus* poſitivos includant, *velle* & *nolle*. quæ dici ſolet *cõtrarietatis*; ſive alterum *privationem* actûs poſitivi, ſcilicet *non velle*, quæ vulgò *contradictionis* libertas appellatur, à *Zenone* ἐξουσία αὐτοπραγίας definitur. Dico ultrà cum *D. Thomâ. Ad electionem*, in quâ ſpectatur *libertas* prædicta, *concurrit aliquid ex parte cognitivæ virtutis, & aliquid ex parte appetitivæ: Ex parte cognitivæ requiritur conſilium, per quod dijudicatur, quid ſit cui præferendum: Ex parte autem appetitivæ requiritur, ut appetendo acceptetur* 1 p. q. 83. a. 3. c. 7.

ceptetur, quod per consili-um dijudicatur. Quod hîc sub *consilii* nomine effertur, in triplicem cognitionis actum à Pavonio dividitur, nempe simplicem apprehensionem bonitatis objecti, judicium de objecto prosequendo & appetendo, imperium denique prosecutionis, quo intellectus actu ordinat appetitum ad objectum, cùm per judicium non ordinaverit, sed tantùm dixerit esse ordinandum. Et hoc est illud *ultimum dictamen* vulgò receptum, quod ego tamen rejicio prorsùs, ut rectæ rationi minimè consen-

ſentaneum. Nec eò ſum modeſtiæ deventus (Scaligeri, illius ſummi, verbis, non hîc ſolùm loqui prurio) ut non ſim illud auſus improbare propter præceptorum reverentiam, quod approbare nequeo propter deformitatem ineptiarũ, atq; reclamantium cauſarum rationem. Principio ergò non alio utar argumento, quàm quo ante uſus eſt ipſe *Pavonius*, de actibus animæ vegetativæ non imperatis, *Nihil*, inquit, *eſt capax imperii quod non eſt capax apprehenſionis.* At Voluntas, communiter dicta potentia cœca, non cogni- 8. *Diſp.* 2. *Q.* 3.

cognitiva, apprehensiva dici non possit. Quòd si urgeat, remoto imperio, æquè requiri apprehensionē illam Voluntatis sc. eligentis secundum simplicem apprehensionem Intellectûs, aut eandem sequens judicium; ingenuè fateor, cùm antea sensi Intellectum & Voluntatem esse potentias realiter à se invicem, aut utramque ab ipsâ animâ distinctas, hîc me sæpiùs rotavi, sæpiùs torsi, quasi lumbricus, nec memet unquam potui expedire: at jam, mutatâ sententiâ, respondeo, Anima intelligendo cognoscens hoc vel

vel illud esse eligendum, nullâ specie ab Intellectu Voluntati impressâ, nullo dictamine, nullo imperio transmisso, *volendo* eligit, quod *intelligendo* esse eligendum cognovit. Sed & aliud habeo *Pavonio* regerendum, quem video de viâ cedentem, nec sine distinctionis arbitrio priorem sententiam ulteriùs prosequentem, ait enim, *Post formatum semel judicium satis est ad movendum voluntatem simplex apprehensio de objecto judicato.* Quò ergò abiit prosecutionis imperium? Respondet, *Isti actus intellectûs simplicis apprehensionis &* Sect. 2.

judicii, quamvis non sunt imperium formale, sunt tamen imperium virtuale; sed omninò excrementa sunt hæc tumultuosi simul & volitantis ingenii; Præterquam enim quòd frustrà arrogat intellectivo actui imperii titulum, & inani illo dictionis diverticulo quærat subterfugium, videtur nostras partes egisse, & *formale* suum *imperium* excluisse; si enim sufficiat *imperium virtuale*, quorsum, oh fero, vel quando, sit illud alterum *formale* adhibendum? tunc tandem, cùm voluntas suâ *libertate* (dicam an *licentiâ* potiùs ni-

mis

mis pertinaci?) *virtuali* sit *imperio* refragata, & *formalis* ergò vinculis coercenda; quid enim aliud ista pollicentur? *Differunt, inquit, hi duo actus ab imperio formali, quòd cum his non semper conjungitur tendentia voluntatis ad objectum, cùm ea necessariam conjunctionem habeat cum imperio formali;* pergit, *nunquam enim dicimus, Fac, nisi simul velimus fieri quod præcipimus.* Sisto hîc, & redarguo: si *simul* illuc præcisè sumatur & strictè, non debet *Voluntas Intellectui* quod vult, quippe qui non priùs *imperat* quàm Sect. 2.

vult; quod si laxiori sensu accipiatur, jure putetur illud velle *Voluntatis* præcedere imperativum actum *Intellectûs*; imò ipsa *Voluntas* est, quæ *Intellectum* jubet imperare & seipsam imperanti obedire. Frustrà ergò vocatur *imperium*, quod ex alieno pendet arbitrio; Imò frustrà conatur Pavonius ex omnium rerum dominâ *Voluntate* efficere manicipium alienæ libidinis. Hîc occurrit opportunè satis argumentum *Penotti*. *Intellectus ultimum judicium practicum prolaturus à se nequit idem incipere; si autem ab ipsa*

10. *Propugnac. Human. Libert.*

uâ *Voluntate moveatur*, t reverâ dicendum eſt, quâ ratione ante abſolutum judicium *Voluntas* habet actum liberum, quo poteſt ponere vel non ponere illud judicium, eâdem, perfecto judicio, poteſt poſitum vel recipere, vel recuſare; quoniam niſi poſſet recuſare, non ultrà *Voluntatis* naturam haberet, ſed in ipſam potiùs *naturam* converteretur, ſic enim D. *Thomas* voluntatem à naturâ diſtinguit. *Voluntas & Natura ſecundum hoc differunt in cauſando, quia Natura determinata eſt ad unum, Voluntas non eſt; Ho-*

II. *P. 1 q 41. a. 2. c.*

rum est igitur principium Voluntas, quæ possunt sic vel aliter esse; horum, autem quæ non possunt, est principium Natura. Versatur ergo circa ultimum finem, non ut *Voluntas*, sed ut *Natura*, quo oblato non conatur sibi aliàs debitam *libertatem* asserere, cùm una *libertas* est, perpetuò illi emancipari; nec aliò possit *Intellectum* jam, ut verè dicam, *adeptum* divertere; nam quid hoc aliud esset quàm *Sisyphi* saxum volvere, quàm, inverso naturæ ordine, ultimum finem ad media ordinare? *Est* enim, ut notat *Scaliger*, *appetitio*

omnis

omnis ab aliquâ privatione producta, quare cùm in ultimo fine sit omnis boni perfectio, est nullius ibidem *privatio*, nec cujusquã queat esse *appetitio*. Quod autem ad fines subordinatos attinet, *Intellectu* ultimatè judicante hunc vel illam esse eligendum, *Voluntas* possit utrumvis eligere, qui si ut bona inæqualia proponantur, fieri potest, ut illud eligat, quod Intellectus minus bonum esse judicavit. Quod siquis dixerit, minus bonum respectu majoris habet aliquam rationem mali, agnosco quidem, ut oppositi boni 12.

honesto, non ut oppositi bono jucundo, χαλεπὰ enim τὰ καλὰ, ut dici solet, ergò in minori bono minor difficultas, & ubi minor difficultas, ibi aut est, aut apparet, major voluptas. *Voluntas* ideò, rejecto honesto majoris boni, judicante *Intellectu*, eligit jucundum minoris boni, alliciente *Appetitu*. Quòd si adhuc ulteriùs prematur, *Intellectum*, comparatione factâ inter honestum majoris boni & jucundum minoris, *Voluntati* dictâsse illud huic esse præferendum; Dico,

13. Duo sunt voluntatem allectantia, *Intellectus* & *Ap-*

Appetitus ſenſitivus; cùm ergò illi *debeat* obedire, & huic *poſsit*, eligit magis, pro nunc ſaltem, *potentiam* arripere, (niſi rectiùs eandem ipſam *arreptam* dixero) quàm *debitum* perſolvere; & actum elicit *Appetitus* imperio reſpondentem, *Intellectûs* judicio & motui repugnantem. Hinc tritum illud *Medeæ*,—*Aliúdque cupido, Mens aliud ſuadet*; *video meliora, probóque Deteriora ſequor*—

Et alibi apud Græcum,

Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν
μέλλω κακὰ,
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν
βουλευμάτων.

Τοῦτ᾽ ἔστι τὸ ἔνδοξον γεγενῆσθαι

τῷ πάθει. *Hoc est, se tradidisse animi perturbationi,* inquit *Clemens.* Efficaciùs adhuc *Simplicius* in *Epictetum*, à clavo ductâ similitudine, ποῖος δὲ ἥλος ἕτω προσηλοῖ, ὡς τὰ ἄλογα ταῦτα πάθη, ποιοῦντα τὴν ψυχὴν ἐν νομίζειν ἑαυτὴν, καὶ ἑαυτὰ, καὶ τὸ σῶμα; *Quis verò clavus sic affigit, ut bruti isti affectus? qui efficiunt ut putet animus & seipsum & illos, & corpus esse unum.* Et quod à malo fit, cur non idem à minori bono fieri possit: nisi eâdem similitudine translatâ ad *Intellectûs* dictamen, sit tanta vis ei tribuenda, ἵνα ἥλῳ τὸν ἥλον ἐκ-

Strom. lib. 2. Ad cap. 60

ἐκκρούῃ *ut clavum clavo pellat*, & mutet consilio quam *Voluntas* habet ab importuno appetitu pertinaciam. Longè alia ratio hujus dictaminis, ac quæ fato *Stoæ* tribuitur.

Ὡς ἕψομαι σπουδαῖος ἠδὲ ἄοκνος, *Epictet. Enchir. cap. 77.*

Ἐὰν δὲ μὴ ἐθέλω, οὐχ ἧττον ἕψομαι.

Hîc enim bona tantùm sequitur Voluntas, non etiam mala, nedum coacta.

Non probo hîc quod magnus ille libertatis humanæ propugnator asserit. Primò, quòd *objectum Voluntatis est bonum in communi, non majus bonum; Ergo minus bonum est*

est objectum Voluntatis, in quod illa potest tendere. Secundò, *Si minus bonum proponeretur Voluntati, ipsa etiam possit in illud tendere.* Dico enim, quòd quantumvis *minus bonum* per se sumptum, & à *majori* separatum, sit *Voluntatis* objectum; cùm tamen *majori* conjunctum habeat aliquam rationem *mali*, desinit habere rationem *objecti*. Quòd autem huic addit *Arriaga*, *Minus bonum, ut minus, non posse eligi, ut bonum posse*; Moneo, frustrà semel conjuncta ibit separatum; cùm enim duo bona inæqualia ab *Intellectu* sint, quamvis

Disp. 7. de An. sect. 3. subsect. 1.

vis ſimplici tantùm apprehenſione, recepta, &, nullâ comparatione factâ, *Voluntati* tranſmiſſa, in noſtro caſu *Voluntas*, aliquo affectu incitata, quantumvis idem non ut *minus*, nihilominus *minus* eliget. Pari conatu nonnulli hîc apponunt nobis ſecunda fercula, dicentes, *Voluntatem paſſam ſe pro ſuâ libertate à minori bono, non autem à majore moveri.* Quibus illa tantùm reponam: *Voluntas* in ſuo actu electivo non eſt ita *paſſivè* proſtituta, ὄρεξις enim ὁρμὴ καὶ βούλησις ἐν τῷ πρακτικῷ, ut obſervat Scaliger: quòd ſi, cùm ſic loquitur, aliter

Ex. 307. ſ. 9.

aliter ſentiat, mutato ſenſu verba uſurpemus, ut & quæ alibi effert, cùm ait, *Voluntas nonnunquam vult velle ſuum*, quod non ſit tantùm in ipſa *ſententiæ perſeveratione*, atque *animi conſtantiâ*, ſed & in primâ ſententiæ pronunciatione, cùm apud *Senatum Animæ* ſe probare ſtatuit αὐτόβουλον αὐτεξούσιον, αὐτοπέλευστον. Sed vi-
15. deo adhuc difficultatem novam me hinc aliò avocantem. Suppono enim *Intellectum* aliquod particulare bonum *Voluntati* offerentem, ut medium ad ſummum illud ſolitarium: Dicunt plerique,

Vo-

Voluntatem ad hoc non minùs quàm ad ultimum bonum necessitari; quod ego illis nudè asserentibus non sum quidem temerè concessurus: Quantumvis enim *Voluntas* de *facto* sit bonum ita ordinatum semper electura; si tamen de *posse* disputetur, & libertati arbitrii lis intendatur, modò non sit bonum prædictum loci & temporis circumstantiis alligatum, ita ut hîc & nunc sit necessariò eligendum, *Voluntas* potest electionem suam in aliud tempus saltem *differre*, si non in perpetuum *destruere*.

Sed quid illud est, quod

ait

ait *Philosophus*, 3. Ethic. cap. 3. Ἐκ τοῦ βεβουλεῦσθαι κρίναντες ὀρεγόμεθα κατὰ τὴν βούλευσιν. *Ex eo quòd deliberavimus, secundum deliberationem judicantes appetimus.* Hinc elici posse videantur utramque libertatem excludentia, 1. κρίναντες ὀρεγόμεθα, *judicantes appetimus*, ergò non actum suspendimus. 2. κατὰ τὴν βούλευσιν ὀρεγόμεθα, *secundum deliberationem appetimus*, ergò non contrarium eligimus. Certè minantur hæc soluto *Voluntatis* Imperio, quæ tamen moderatiùs sumpta de prærogativa ejus nihil diminuunt. Inprimis per-

spicio

ſpicio ſatis ſibi conſuluiſſe interpretem, ſuóque ſenſui indulſiſſe præpoſitionis vim à temporis reſpectu ad quandam quaſi *cauſalitatem* transferentẽ, aut, quicquid eſt, ambiguam reddidiſſe. Ἐν τῷ βουλεύσασθαι enim nihil aliud implicat quàm *deliberatione factâ*, vel *poſt factam*; ut & quæ ſequũtur itidem ordinem reſpiciunt, προαιρούμενοι ὀρεγόμεθα, *præmiſſo ſcilicet judicio appetimus*; nec enim præcipitem ſe dantem arguo *Voluntatem*, hoc eſt, abſque conſilio judicióque eligentem, quæ more Regio, ſatrapas ſuos & συμβουλευτὰς audire po-

poterit propositâ disceptantes, aut quomodo libet deliberantes; haud tamen minùs silere interim, & sua ipsius placita prorogare, quod est actum eligendi suspendere. Itane verò? inquiunt, cùm κατὰ τὴν βέλευσιν ὀρεγόμεθα, *secundum deliberationem appetimus?* Imò, scilicet, cùm, nullâ superveniente silendi ratione, aut irrationali potiùs affectu, appetimus. At, tum saltem, quod unum superest, ultimato judicio *Intellectus* contraire nequeat, & contrarium eligere. Quippe ni! imò quidem tum (sensum inno-

vo

vo utriusque linguæ vocum vulgò aliter acceptarum) ἐπιβέλευσιν exercebit, *adjudicabit*, hoc est, denuò intra se consilio inito, aliud prorsùs eligendum sentiet, eliget; utut hoc agendo, (Grammaticis suam vocem restituo) ἀυτεπιβέλος sit, quod apud Hesychium est, *suis ipsius capta insidiis*, & à recto eligendo aliena. *Ratio igitur ista apud me est irrefragabilis* (verbis utor doctissimi Suarezii) *si judicio rationis est ita prærequisitum ad operandum, ut in suo genere sit causa necessaria ad actum liberum Voluntatis*; 17. P. 1. Disp. 19. s. 6.

&

&, illo judicio posito, Voluntas non potest non consentire illi: ergo Voluntas non est talis potentia, quæ, positis omnibus absolutè prærequisitis ad operandum, possit velle & non velle; ergò non potentia libera (mantissam injiciam) ne *potentia* quidem, sed *impotentia* non *libera*, sed *serva*, nec *Voluntas* magis quàm *Noluntas* dici mereatur.

18. At non agnosco interim temperamentum, quod miscet, aliàs, cautissimus, *P. Jesuita. Si judicium interdum videtur efficaciter impellere, totum est in virtute alicujus actûs efficacis ejusdem Voluntatis qui præcessit*

ceſsit; Quando autem talis Voluntas efficax non præcedit, impoſsibile eſt, ut imperium Intellectûs habeat illam vim impulſivam efficacem: Intellectus enim quod ipſe videt, aut ſe videre cogitat, rationi maximè conſentaneum judicat, exhibet, non quod *Voluntas* judicandum præſtituit, nec illa reſpicit actum præcedaneum, ſed præſentem eligit, eligítque quod ſibi *liberæ*, haud *imperatæ*, placeat, non quod voluit, vi aut gratiâ, *Intellectui* priùs placuiſſe. Quod ergò *Penottus* obſervat, *D. Thomam* advertiſſe, *Scripturam non vocare*

care Arbitrium Consilium, sed manum Consilii, id est, *quæ regit Consilium, manus verò, quæ Consilium regit, est imperium Voluntatis*; non solùm actum imperii respicit, qui dicitur *Usus*, vel quicquid sit ulteriùs exercet, aut antecedenter actui *Intellectûs*, aut (quod etiam aiunt) in ipso actu, per modum assistentiæ, concomitantiæ, præsidentiæ, &c. sed magis principaliter, quem, peractâ deliberatione, & propositione *ultimi* (ut vocant) *dictaminis*, pro suo arbitrio exerit, vel ad quamvis instantiam, si visum ei fuerit, suspendit.

Nec

Nec enim *vult* tantùm, ſed ſuum *velle vult*, &, ſi nolit, *nolle* aut *non velle*, οὐδὲν γὰρ ὄφελος τῷ βεβουλεύσθαι περὶ τοῦ πραικτέου, εἰ μὴ καὶ προαίρεσις ἐπακολουθῆται ἢ τίς ἐστιν ὄρεξις βουλευτική, ut rectiſſimè Aphrodiſienſis, ubi annon ſupponit ὄρεξιν ἐπιβουλευτικὴν, *Epimethida Voluntatem*, poſt *dictamen Intellectûs* novas ſecum rationes & conſilia ineuntem, curent ſcilicet quibus aut cauſa ſuppetit, aut otium; ut & Philonem citare ad Comitia ſapientum, qui occupavit titulos *Voluntati liberatæ* jure debitos, quibus *Intellectum* ejus Im-

20. Περὶ ψυχῆς κεφ. περὶ ὀρεμῆς καὶ τῆς ὀρεκτικῆς διακρίσεως.

Imperio ſubditum, aut conatu irrito contranitentem decoraret. Unde eſt, quòd apud eum nunc τύραννος τῆς ψυχῆς & ἡνίοχος dicatur, aliàs βασιλεὺς σωματικῆς χώρας, alibi adhuc ἐπιμέλειαν ἢ ἐπιτροπὴν ἀνημμένος ἁπάντων, quæ omnia *Primatus* inſignia (niſi *Ultimatus* potiùs audaculi dixerimus) Voluntati eſſe tribuenda aut ex præmiſſis conſtat, aut ſubſidunt (quod abſit) Rationes adductæ & penitùs collabaſcunt.

FINIS.